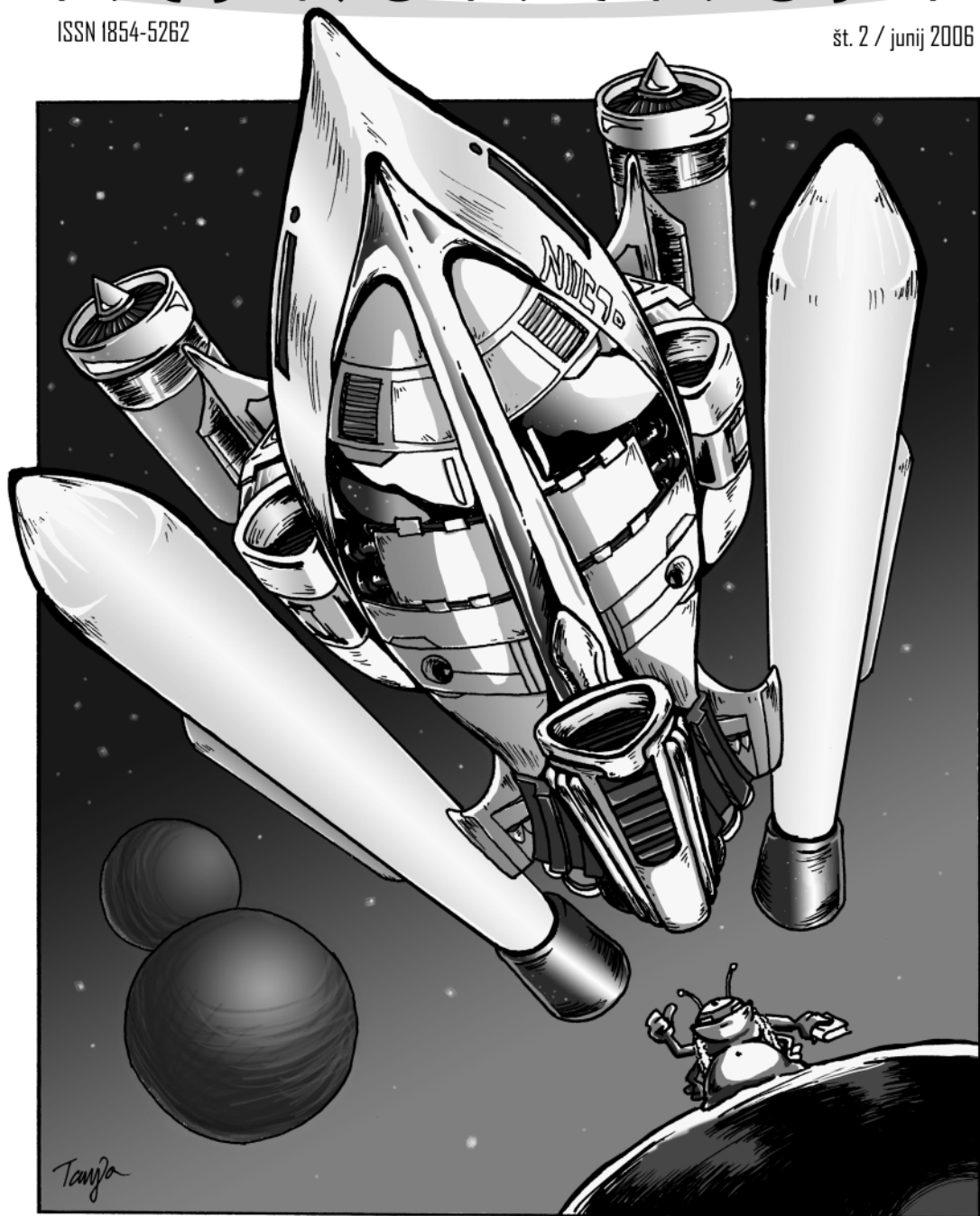

NE SKONČNOST

ISSN 1854-5262

št. 2 / junij 2006

Tanja

GLASILO DRUŠTVA LJUBITELJEV
ZNANSTVENE FANTASTIKE
IN FANTAZIJE

PRIZMA

Novičke

Festival fantastične književnosti

Od 11. do 12. avgusta bo na Hrvaškem, v središču Istre, v mestecu Pazin in vasi Kringa, organiziran 5. Festival fantastične književnosti, ki bo posvečen istrskemu vampirju Juretu Grandu. Prav tako bo predstavljena zbirka hrvaških vampirskih zgodb.

Spirea

Založba Spirea objavlja natečaj za kratko fantazijsko ali znanstvenofantastično zgodbo. Izbrane zgodbe bodo brezplačno objavljene v zbirki, ki bo izšla predvidoma januarja 2007.

Natečaj traja do 30.9. 2006

Več informacij in pogoji natečaja na www.spirea.si

Iks, ali velika samota Noetove barke

Pri Študentski založbi Litera je izšel novi znanstvenofantastični roman Mihe Remca *Iks, ali velika samota Noetove barke*, ki presenetljivo sklene romana *Iksion, ali beg iz prikazovalnice* (Pomurska založba, 1981) in *Iksia, ali slovo živostrojnega človeka* (Založba Obzorja, 2001). Slovenska znanstvenofantastična literatura tako dobiva z njim trilogijo *Iksion, Iksia, Iks*, v kateri se prepletajo antiutopija, fantastika, katastrofika in seveda erotika, značilna za ves Remčev znanstvenofantastični opus, ki obsega skupaj z najnovejšim delom kar deset romanov.

Čprav se trije romani slogovno razlikujejo, imajo skupno povezovalno nit: poskus preživetja človeške vrste po kozmični katastrofi.

Iks, katerega odlomek z avtorjevim dovoljenjem ekskluzivno objavljamo na strani 29, obsega zaznamke zapisovalnika misli in sanj opazovalca in znamenjeslovca Noeta Nowaka, izurjenega in opremljenega za preživetje tečajnega zasuka ob srečanju Zemlje s planetom Iks.

Kazalo

Novičke	2
Uvodnik	3
Članki	4
Recenzije	15
Zgodbe	29

Kolofon

Neskončnost, glasilo Društva ljubiteljev znanstvene fantastike in fantazije Prizma
ISSN 1854-5262

številka 2, junij 2006
brezplačni (promotivni) izvod
izhaja četletno
naklada: 300 izvodov

glavni in odgovorni urednik:
Tanja Cviitko,
grafično oblikovanje,
prelom, stripi:
Peter Dobaj,
risba na naslovnici:
Tanja Semion

Neskončnost - kontakt:
neskoncnost@prizma.si
Prizma na spletu - forum:
forum.prizma.si

Avtorske pravice vseh
prispevkov pripadajo
avtorjem samim.

Uvodniško besedičenje

Spoštovani bralci!

Pred vami je druga številka Neskončnosti, v celo malce večjem obsegu. Kljub temu se vam iskreno opravičujemo, ker ne objavljamo intervjuja s pisateljem Brianom Aldissom, ki smo ga napovedali v prvi številki. Zadovoljiti se boste morali le z reportažo o Istrakoniu in Sferakonu, ker je naš videoposnetek intervjuja zaradi hrupnega okolja, kjer se je izvajala "tiskovna konferenca" z misterjem Aldissom, na žalost neuporaben.

Prizma je prejšnji mesec bila zelo zaposlena in populama.

11. maja smo ob peti obletnici smrti Douglasa Adamsa v Kiberpipi (Ljubljana) imeli srečanje, posvečeno pisatelju, za katerega smo pripravili tri zanimive referate. Srečanja so se na naše veliko veselje udeležili prevajalec Štoparskega vodnika po galaksiji – dr. Alojz Kodre in mala množica oboževalcev Douglasa Adamsa, oborožena z brisačami. 29. maja smo srečanje in predstavitev ponovili v Kultumem inkubatorju (Maribor), kjer nas je z obiskom počastil prevajalec knjig o Dirku Gentlyju – dr. Iztok Fajfar. Lepo zahvaljujemo založbi Tuma, ki je s knjigami sponzorirala nagradno žrebanje, obema častnima gostoma in vsem obiskovalcem. Pridite še kdaj!

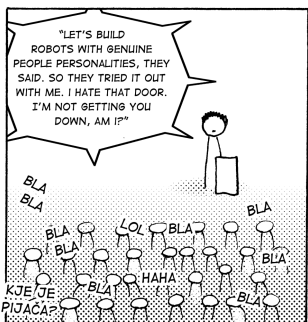
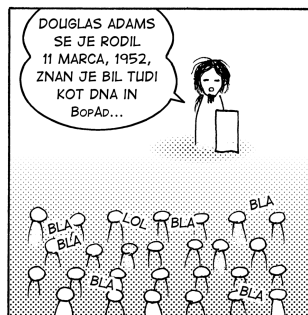
Zahvalo si prav tako zasluži revija Joker, ki je na svoje "(na)tlačenske" ob junijski številki priložila dve dosedaj objavljeni številki glasila (v .pdf formatu). Obe številki lahko najdete tudi na našem forumu: <http://forum.prizma.si>

Obiščite forum in se udeležite pogovorov o znanstveni fantastiki, fantasyju, horrorju oziroma življenju, veselju in sploh vsem!

Read well and prosper.

Tanja Cvitko

Maribor, 16.6.2006

BOPAD

Douglas Adams trivia

piše MATEVŽ JERMAN "moolty"

“Zgodba do sedaj: Na začetku je bilo ustvarjeno vesolje. To je povzročilo mnogo hude krvi in še danes velja za zelo slabo potezo.”

Ampak brez panike, tako se glasi le uvod v drugo knjigo romana, ki se je na prelomu tisočletja, ko so mrzlično sestavljali spiske najboljših stvari preteklega stoletja, znašel na večini literarnih *best of* seznamov. Med drugim se je uvrstil tudi na listo slovite zbirke *Modern Library* – “100 najboljših romanov 20. stoletja v angleščini”, kjer je bil Štoparski vodnik po galaksiji uvrščen tako na listi po izboru bralcev in študentski listi, medtem ko je bil Adams spregledan zgolj na seznamu, ki so ga sestavljali akademski veljaki in elitni literarni velikani.

Douglas Noel Adams je rojen 11. marca leta 1952 v angleškem Cambridge-u, kjer mu zgodnje otroštvo zaznamuje ločitev staršev ter kasnejša selitev v Essex, kjer je z mamo in sestro nekaj časa preživel pri babici, ki je doma imela uradno zatočišče za živali pod okriljem društva RSPCA. Na Adamsa je stalen stik z živalmi tako močno vplival, da se je nanje zelo navezal (čeprav je zaradi tega tudi bolehal za astmo) ter se v odraslih letih ukvarjal z naravovarstveništvom. Bil je zagret borec za pravice živali ter s članki in knjigo *Last chance to see po adamsovo* opozarjal na vrste na robu izumrtja.

Šolo je obiskoval v Brentwoodu, kjer je bil

vzoren učenec in je že kot otrok kazal pisateljsko nadarjenost. Znana je anekdota, ko je strogi profesor angleščine Frank Halford Adamsov prosti spis nagradil z desetko in celotnim izkupičkom vseh možnih točk, kar je bil tudi edini tovrstni primer v celotni profesorski karieri Halforda. Ta dogodek se je Adamsu močno vtisnil v spomin in se je k njemu pogosto vračal v iskanju navdiha in motivacije, ko se je srečeval s kreativnimi blokadami. V tem času je že objavljal članke v šolskem časopisu; objavljena sta bila tudi njegovo pismo in zgodba v znani angleški mladinski reviji *The Eagle*.

Z esejem o religiozni poeziji, kjer je primerjal Beatlese in Williama Blakea, si je prislužil mesto na prestižnem St. John's college v Cambridgeu. Tukaj je s prijateljema ustanovil dramsko skupino Adams-Smith-Adams, ki je s svojimi odbitimi predstavami pritegnila tudi pozornost Grahama Chapmana, znamenitega člana prvakov angleškega humorja *Monty Python*. Adams je kasneje nekaj časa na Chapmanovo pobudo sodeloval s kulturno skupino angleških komikov pri pisanju scenarijev za serijo *Monty Python's Flying Circus* in v nekaj epizodah celo nastopil. Ker se zgolj s pisanjem skečev in scenarijev za televizijske in radijske nanizanke ni mogel preživljati, je v letih po študiju poprijel za širok spekter različnih del. Poleg tega, da je občasno režiral in nastopal v gledaliških predstavah, je občasno delal kot

vratar v bolnišnici, gradil skednje, delal na kmetijah kot čistilec kokošjih ograd in nenazadnje je nekaj let v poznih sedemdesetih delal tudi kot osebni stražar neke bogate arabske družine v Londonu. Na področju pisanja scenarijev pa je poleg tistega za radijsko oddajo Štoparski vodnik po galaksiji verjetno najbolj odmevna zgodba, spisana za britansko ZF nanizanko Dr. Who, kjer so po Adamsovemu scenariju posneli štiridelno zgodbo znotraj serije, v kateri je moč najti kar nekaj referenc na Štoparja.

Štoparski vodnik je dobesedno padel z neba leta 1971, ko je v avstrijskem Innsbrucku osemnajstletnega popotnika s Štoparskim vodnikom po Evropi v žepu, zadela ideja: "*Ležal sem na nekem polju, že rahlo zadet, ko mi je kapnilo, da bi bilo zelo dobro, če bi kdo napisal Štoparski vodič po galaksiji.*" je kasneje pripovedoval Adams. Pripovedoval tako pogosto, da je nekoč priznal, da mu je spomin na dejanski dogodek zaradi vseh teh pripovedovanj zbledel in ga je zamenjal spomin na sama pripovedovanja.

Štoparski vodnik po galaksiji, Adamsovo daleč najbolj znano delo, roman, ki mu je prinesel svetovno slavo in iskreno rečeno vsaj polovični proračun kake manjše države, je bil prodan v nakladi štirinajstih milijonov izvodov. Kot kulturni roman in zaradi nenehnega vračanja h kultnemu, ta številka nenehno raste. Poleg tega pa to franšizo spremlja prava mala mini industrija, Štoparja so namreč prelevili v televizijsko serijo, dvojni album, računalniško igro, monumentalno spletno stran (*h2g2*), gledališko predstavo ter nenazadnje smo lani dočakali tudi istoimenski visokoproračunski film, ki je nastal pod okriljem Disneyevih studijev. Za produkcijo filma se je Adams zavzemal že v osemdesetih, vendar zelene luči za snemanje ni in ni

dočakal. Konec devetdesetih se je z družino preselil v Kalifornijo, kjer se je osebno zavzemal za to, da bi končno pognali produkcijo, scenarij je imel napisan, pri Disneyu so že določili režiserja, vendar so do nadaljnjega zaradi previsokega stomilijonskega budžeta projekt spet zamrzili. Snemanje so pognali v tek šele po Adamsovi smrti in rezultat je bolj ali manj uspešna (presodite sami) ekranizacija, ki je leta 2005 krenila na pohod po svetovnih kinodvoranah. Pozabiti ne gre niti dejstva, da je celotna evforija štartala kot radijska igra na BBC-jevem Radio 4 marca in aprila leta 1978 in doživela še štiri sezone v naslednjih letih, peta in zadnja se je po radiju odvrtela maja in junija 2005.

Štoparski vodnik po galaksiji, ta znanstveno-fantastična, filozofsko-komična space opera je tudi rezultat in pokazatelj nekega časa, časa, ko je bila znanstvena fantastika še v polnem udaru; časa, ko so kina dominirali jediji in Vojne zvezd ter glasbene odre psihadelični *space out* rock bandi; ko je bila na udaru psihedelija, tripi, kontrakulturne vrednote, angleški humor, mavrični posterji, strah pred atomsko bombo, hipijevska tehnofilija in štopanje. O tem priča tudi močan vpliv glasbe na pisanje Douglasa Adamsa, ki se je sam z glasbo ukvarjal že od malih nog in bil lastnik štiriindvajsetih električnih kitar za levičarje. V njegovih delih je moč najti nešteto referenc in poklonov številnim pesmim in glasbenikom. Od Paula McCartneya in Beatlesov, do Elvisa, Paula Simona in albuma White Pony, do Pink Floydov, Procol Harum, Dire Straitsov in Bacha (spomnite se Dirka Gentlyja). Tako si Marvin v radijski oddaji mmmra *Shine on you crazy diamond*, najglasnejši bend v vesolju so le alegorija za Floyde, in raketa s katero potujejo naravnost v sonce, pa referenca na pesem *Set the*

42

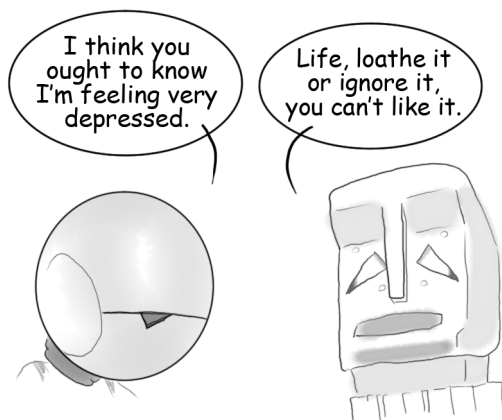
controls for the heart of the sun... Adams je bil tudi v resnici dober prijatelj s kitaristom Davidom Gilmourjem, ki mu je za 42. rojstni dan pripravil prav posebno presenečenje; Adams je s Pink Floydji na londonskem koncertu odigral kitaro pri pesmih *Brain Damage* in *Eclipse*. Gilmour je kasneje igral tudi na Adamsovem pogrebu. Naslov Adamsove posthumne biografije pa nosi naslov *Wish you were here*.

Poleg raznovrstnega vsestranskega pisanja je bil Douglas Adams samoooklicani radikalni ateist, naravovarstveni aktivist in seveda, velik ljubitelj tehnologije. Nekatere tehnološke čudeže je v časih, ko jih ni še nihče poznal, že s pridom uporabljal, tako je že zelo zgodaj odkril e-mail, internet, prenosnike, sodeloval je pri kreaciji računalniških iger po njegovih knjigah – Štoparski vodnik po galaksiji, *Zvezdna Ladja Titanic* (knjigo je po Adamsovi predlogi napisal *montyphytonovec* Terry Jones, ker je bil prvi zaposlen s študijem in izdelavo igre) ter nekaj drugih iger, sodeloval je tudi z *Lucasfilm Games Ltd*. Bil je zapriseženi uporabnik Macintoshevih osebnih računalnikov in eden prvih Britancev, ki so si jih lastili. Poleg tega pa je leta 1990 napisal in v tek spravil dokumentarec o uporabi *hypertexta*.

Adamsa sicer uvrščamo v ZF, toda on je, prav tako kot mnogi pisci, ki so spremenili žanr od znotraj (Raymond Chandler, Stephen King...) dober dokaz, da žanr, ki je sicer zgolj ekonomski vzgib standardizacije, ni nujno kreativna omejitev. Poleg tega v obzir vzamemo dejstvo, da je med žanri ravno ZF najbolj hibridna. V njegovih delih se tako sprehajamo po komičnih absurdnih vesolja in Zemlje, vesoljcev in Zemljanov, kot po človeških navadah in

vsakdanjih rečeh, ki pod Adamsovim peresom dobijo čisto nove razsežnosti. Med njegovimi literarnimi deli je poleg vseh petih delov Štoparskega vodnika še kup zanimivih naslovov, katere je moč pri nas dobiti tudi v odličnih slovenskih prevodih. Bralcu je na razpolago še serija knjig o ekscentričnem detektivu Dirku Gentlyju, *Zvezdna ladja Titanic* in zbirka Adamsovih nedokončanih zgodb, razmišljanj in anekdot – Losos dvoma.

Douglas Noel Adams, med prijatelji in oboževalci poznan tudi kot DNA ali BopAd po svojem nečitljivem podpisu, je umrl 11. maja leta 2001 za posledicami infarkta pri treningu v telovadnici v Santa Barbari. Smrt je bila za fane seveda šok brez primere, saj je bil star šele 49 let. Maja letos je tako minilo peto leto, odkar je svet izgubil kulturnega ustvarjalca in pridobil še enega mrtvega heroja. Adamsu na čast se njegovi oboževalci vsako leto zberejo in se z brisačami okoli glave (po izročilu Štoparskega vodnika) množično zabavajo ob citiranju del enega nedvomno največjih pisateljev vseh časov (Adams je v višino meril skoraj dva metra) in debatiranju o vsem povezanim z njim ter sporočajo: zbogom in hvala za vse knjige.

“NE LE DA JE ZNANSTVENA FANTASTIKA ZELO POMEMBNA ZAMISEL ...”

—Hugo Gernsback

piše IGOR CETINA

V dvajsetih in tridesetih letih prične kaos pulpovskih vsebin pridobivati oblike urejenosti. Publikacije se v iskanju posameznih tržnih niš pričnejo vsebinsko specializirati in police so napolnjene s kričočimi naslovnici revij kot so: *Flight Stories*, *Over the Top* (frontne vojne zgodbe), *Racketeer Stories*, *Pep Stories*, *Ranch Romances*, *Weird Tales* (sicer specializiran za izdajanje ‘grozljivih’ zgodb), *The Thrill Book*, *The Wizzard* (pustolovščine v pridobivanju denarja) ...

Leta 1926 Gernsback prične z izdajanjem *Amazing Stories*, revije specializirane izključno za, kot jo je takrat poimenoval, *scientifiction*. Njegov namen ni bilo ustvarjanje novega žanra, temveč uporabiti literaturo za poučevanje bralcev o znanosti in tehnologiji. Šel je celo tako daleč, da je natančno določil razmerje med tema dejavnikoma:

“... idealno razmerje ... bi moralo biti petinsedemdeset odstotkov literature prepletene s petindvajsetimi odstotki znanosti”.

Prav tako so morale biti te zgodbe pustolovščine, ki so vsebovale ‘preroško vizijo’. Preroška vizija je bila pomemben element, kajti tako bralci kot avtorji so takrat menili, da pisci lahko ustvarjajo zasnove bodočega znanstvenega in tehnološkega razvoja, ki bi dejansko vplivale na znanstvenike

in izumitelje in tako spreminjale svet. Gernsback je bil do te mere prepričan v pomen zgodb, da je celo predlagal, da bi pisci patentirali svoje ideje in mogoče celo zaslužili, če bi jih kdo udejanil. Svoj položaj urednika je uporabljal tudi za to, da je zgodbe vsebinsko usmerjal, celo do te mere, da ni hotel objavljati zgodb, ki so opisovale možnost, da bi znanost lahko pripeljala do prevlade strojev ali (norih) znanstvenikov – tiranov nad človeštvom. Za Gernsbacka je bila ZF zavestna spodbuda znanstvenemu napredku in posledičnemu izboljšanju človeštva. ZF ni bila le zabava, imela je poslanstvo.

“Ne le da je znanstvena fantastika zelo pomembna zamisel, ampak bo, skozi poučevanje javnosti o možnostih znanosti in posledic znanosti na življenje, tudi pomemben dejavnik v ustvarjanju sveta v katerem bo bolje živeti ... Če bi lahko vsakega moškega, žensko, fanta in deklico napeljali k nenehnem prebiranju znanstvene fantastike, bi bil izid zagotovo velika družbena dobrobit ... Znanstvena fantastika bi naredila ljudi srečnejše, jim dala širše razumevanje sveta, jih naredila stpnejše.”

Leta 1929 Gernsbacka konkurenca prisili v bankrot, vendar se takoj znova postavi na noge in o dpre novo založniško hišo ter nadaljuje z izdajanjem pod novim imenom. Leto kasneje, mogoče res po naključju, pride na kioske najver-

jetneje najpomembnejša revija v zgodovini ZF. Kljub temu pa *Astounding Stories of Super-Science* in druge revije skozi trideseta ne ogrožajo Gernsbackovega primata na tržišču ne ekonomsko ne ideološko.

Astounding, ki je pod imenom *Analog* preživel do danes, prične s svojim dvigom 1937 z nastopom novega urednika Johna W. Campbella mlajšega.

Campbell, ki je tudi sam nekoč pisal ZF, je imel o tem, kako naj bi ta izgledala, lastno mnenje. Prvi korak pri spreminjanju njene podobe so bile spremembe na sami reviji. Takoj spremeni ime v *Astounding Science Fiction* in namerava celo odvreči značilni pulpovski Astounding, vendar ga prehitijo, prav tako tudi naslovnice izgubijo značilno kričavost ter pridobijo temnejši, elegantnejši izgled. Njegove zamisli se v nekaterih pogledih niso pretirano razlikovale od Gernsbackovih. Zabava, poučevanje in 'preroška vizija' še vedno ostajajo pomembne, vendar pa jih je oblikoval na druge načine. V zgodbah niso več najpomembnejše naprave in velike zamisli, temveč njihov vpliv na posameznika in družbe. Zgodbe niso več popotovanje po svetu tehnoloških čudes, temveč morajo imeti ozadje in neopazno vpletene znanstvene informacije. Opozarja, da obstajajo različne oblike in vrste gradiva, s katerim se lahko zgradi zgodbo ne le prevladujoča 'privlačna pustolovščina' [charming romance], zanj je ZF najsvobodnejša, najmanj formalizirana literarna oblika s skoraj neskončno tematiko. Gre celo tako daleč, da leta 1963 v uvodniku k prvi številki *Analog*a napiše:

"Skupina tekstov, ki jo navadno označujejo z 'mainstream literaturo' je dejansko posebna podvrsta področja znanstvene fantastike – kajti znanstvena fantastika se ukvarja z vsemi kraji v

Vesolju in vsemi obdobji v Večnosti, tako je literatura o zdaj-in-sedaj dejansko podvrsta znanstvene fantastike."

Še vedno je bilo zelo močno prepričanje, da naj bi bila ZF namenjena znanstvenikom in inženirjem in Campbell je bil ponosen na veliko količino teh med bralci. ZF naj bi služila kot inspiracija strokovnjakom in tako imela velik učinek na razvoj zgodovine človeštva. Campbell je celo verjel, da se je to prepričanje že izkazalo in opozarjal na veliko količino naročnikov v času jedrskih poskusov v Los Alamosu in v šestdesetih med zaposlenimi pri NASA. Pisci so tu lahko teoretizirali o vseh vidikih človeškega znanja in učinkih sprememb, ki jih znanost prinaša na bodoče družbe. ZF, ki je ponujala nešteto možnosti za miselne eksperimente, in znanost sta zanj dve plati istega intelektualnega podviga, katerega cilj je raziskovanje vesolja, zato pri vseh zgodbah vztraja pri znanstveni natančnosti.

Ima dosti širši pogled na to, kaj je 'znanost'. Avtorjev ne omejuje več le z fiziko in tehniko, temveč jih spodbuja da uporabljajo tudi sociologijo, psihologijo (in parapsihologijo) ter razvijajo zgodovinski občutek. Bodoče zgodovinske spremembe bi morale biti skozi izkazovanje družb in kultur prihodnosti ena najpomembnejših ZF tem (npr. serija *Foundation* Isaaca Asimova).

Velik vpliv, ki ga je imel na razvoj ZF, pa je tudi posledica naključja. Campbellovo uredništvo sovpada z nastopom cele vrste mladih piscev (med 19 in 22 leti), ki so odraščali ob pulpah in ki mu jih je uspelo pritegniti. Campbell je bil urednik revije, ki je najbolje plačevala, izšel je iz ZF in vedel je, kaj hoče. Kot "zrel" osemindvajsetletnik je med njimi igral zelo dominantno vlogo in njegovi viziji se ukloni celo enako avtorita-

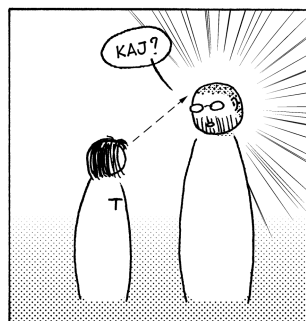
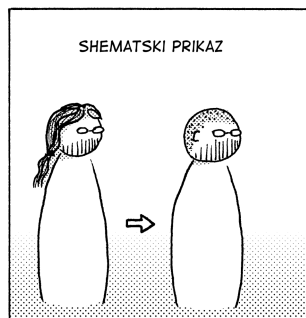
tiven in trmast Heinlein. Pod njegovim vodstvom je ameriška ZF postala bolj domiselna, spekulativna in neverjetneje nehote, bolje napisana.

Kljub ekonomskemu in ideološkemu primatu Campbella in Astoundinga pa nikoli nista imela popolnega monopola na tržišču. Leta 1949 se na tržišču pojavita še *F&SF* in *Galaxy* ter dopolnita praznine Campbellove ideje. *F&SF* si kmalu pridobi ime zaradi višje literarne kvalitete in več svobode, ki jo dopušča piscem; *Galaxy*, specializiran le na ZF, pa zasede vmesni položaj.

Vendar pa je bil , konec štiridesetih in začetek petdesetih, položaj teh treh najbolj znanih revij – vse so preživele do danes – vse prej kot gotov. Leta 1949 so pričele v ZDA izhajati še tri druge ZF revije, deset leta 1950, 1951 štiri, 1952 sedem in leto kasneje štirinajst. Večina teh revij pa je preživela le nekaj števil, dvig televizije in predvsem propad American News Company, enega najpomembnejših distributorjev v ZDA leta 1958, je pomenil dokončen propad tridesetletne prevlade revij in vodstva urednikov. Šestdeseta dočaka le šest revij: *Astounding/Analog*, *Amazing*, *F&SF*, *Galaxy*, *Fantastic* in *If*.

Kljub skoraj popolni dominaciji pulpov pa je v štiridesetih ZF izhajala tudi v knjigah. Male založbe so izdajale male naklade knjig z ZF vsebino, predvsem antologije, navadno v trdi vezavi. Konec štiridesetih so z izdajanjem, še vedno v trdi vezavi, pričele tudi nekatere komercialne naložbe in celo pričele z naročanjem v revijah neobjavljenih del. Eden prvih avtorjev, ki mu je uspelo prodreti na knjižno tržišče kmalu po drugi svetovni vojni, je bil Robert A. Heinlein s svojimi ZF deli namenjenimi mlajšim bralcem.

Leta 1952 je glavni urednik *Ace Books* postal bivši futurianec Donald A. Wollheim in začel z izdajanjem knjig v mehki vezavi – paperbackov. *Ace* je pričel z izdajanjem ti. *Ace Double*: dveh romanov v isti knjigi, z začetki na nasprotnih straneh. Na straneh teh polovic so prvo knjižno izdajo dočakala mnoga znana imena: Samuel R. Delany, Philip K. Dick, Ursula K. Le Guin ... Isto leto je Ian Balentine ustanovil *Balentine Books*, pri kateri so izšla številna od najpomembnejših del desetletja in prva paperback antologija sestavljena iz popolnoma originalnih zgodb. Z izdajanjem ZF so kmalu pričele tudi druge ameriške paperback založbe in trendu so

sledile tudi nekatere britanske (predvsem *Pan in Corgi*).

Paperback predstavlja v zgodovini založništva prelomnico. Tradicija poceni tiska knjig, tako kot pri pulpah sega v konec devetnajstega stoletja, vendar današnje obliko pridobi leta 1935, ko prične z delovanjem Penguin Books. Dvig v prevladujoč položaj se prične po drugi svetovni vojni in v rokah velikih založniških hiš je število knjig v mehki vezavi z razmeroma nizko ceno in fizično kakovostjo že sredi sedemdesetih v ZDA prehitelo knjige v trdi vezavi ter naraščalo do zgodnjih devetdesetih let.

ZF dela se sama po sebi ne prodajajo pretirano uspešno. Le redke uspešnice kot na primer *Dune* Franka Herberta ali *Stranger in the Strange Land* (1961) Roberta A. Heinleina, dosežejo številke, ki bi jih lahko primerjali z bestselerji, pa še te navadno dolgoročno, skozi ponatise. Navadno gre za precej dobro prodajo velikega števila naslovov, katerih večji del mora biti nov. ZF in fantasy zavzemata znotraj trga paperbackov približno do enajstnajst odstotkov prodanih izvodov znotraj tržne kategorije *fiction*, čeprav je pričela količina ZF v osemdesetih upadati na račun fantasyja. ZF je ujeta v vročičnost trga na katerega pride vsak mesec sveženj novih knjig, približno petdeset odstotkov izvodov gre navadno neprodanih v uničenje. Po nekaterih ocenah naj bi posamezna knjiga zdržala na policah knjigarn v ZDA, preden jo prodajo oz. vrnejo, povprečno le petnajst dni.

Pri takem ritmu je ključ do uspeha postala čim bolj pogosta prisotnost na policah, kar pri marsikateremu avtorju pomeni bibliografijo, kakršne bi jim, vsaj po številu, zavidali ne le posamezni akademiki, temveč včasih cele katedre. Barry Malzberg je na primer v desetih letih napisal 22

romanov in 250 kratkih zgodb, Harlan Ellison pa do svojih štiridesetih že 24 romanov in okrog 340 kratkih zgodb. Razumljivo je, da se je kreativnost v takem okolju podredila produktivnosti, vsaj pri tistih avtorjih, ki skušajo od svojega dela živeti.

“Seveda te spravi v zadrego, če izveš, da založniki še vedno plačujejo 2 centa na besedo – enako kot leta 1946 – medtem ko se je cena knjig v istem času podvojila, skupaj s plačami založnikov, tiskarjev in vseh ostalih povezanih s produkcijo razen avtorjev. Te podatke sem dobil v Bulletinu SFWA. Na žalost pa slab življenjski standard ni izgovor za slabo literaturo.”

Upamo lahko, da se je položaj avtorjev v zadnjih tridesetih letih popravil, vendar pa je Lemova kritika še vedno na mestu. Precejšen del avtorjev je na to hiperprodukcijsko ujetništvo pristal, manjšina (ki začne) z umetniškimi aspiracijami pa kmalu podleže zahtevam agentov, urednikov in trga ter tržnih prijemov, ki ZF še dodatno pce-njujejo.

Kot žanr se je ZF glede na svojo tradicijo poceni in učinkovitega dostopa do bralcev hitro in uspešno prilagodila zahtevam trga. Velika večina bralcev se za svoje nakupe navduši sama in ne potrebuje zunanje spodbude s strani oglaševanja ali navodil recenzentov, hkrati pa stalno in nenasitno povprašujejo po zeleni vrsti leposlovja, zaradi česar si raje privoščijo tri ali štiri paperbacke kot en izvod v trdi vezavi za enako ceno.

Kljub temu pa ZF ni bila takoj sprejeta kot božji dar kapitalizmu. Avtorji so iz razmeroma varnega geta pulpov, ki so mu vladali bolj ali manj benevolentni uredniki, navadno zadovoljni z duhovnim vodstvom, tu stopili v svet brezosebnih založnikov, ki jih skoraj brez izjeme vodijo

ekonomski interesi.

Nerazvitost izhodiščnega knjižnega tržišča ZF je založnikom narekovala previdnost. Prva posledica je bila določena mera cenzure in njena najočitnejša tarča je bila spolnost. Dandanes mило rečeno nedolžno delo Philipa J. Farmerja *The Lovers* (1952) je veljalo za revolucionarno, ker se je njegova vsebina vrtela okrog nje, kar pa še ne pomeni, da so lahko zgodbe ujele moškega in žensko skupaj v postelji, kot je leto pred tem ugotovil Heinlein. Prav tako so se založniki bali pritegniti pozornost kateregakoli uveljavljenega svetovnega nazora, pa naj si bo ta usmerjen levo ali desno in modra tinta je iz tekstov izločila tudi najbolj žolčne napade na komunizem – v času McCarthyevega lova na čarovnice.

Druga ovira, okrog katere so avtorji dosti težje našli pot, pa je bila količinska omejitev. V petde-

setih in začetek šestdesetih je bila dolžina ZF del omejena. Tako antologije kot romani so morali spoštovati založniško določene omejitve, ki so posamezno knjigo umejile med 40 do 60.000 besed oziroma 160–192 strani. Zopet je ta jez uniformne debeline prvemu uspelo razbiti R. A. Heinleinu z *Stranger in the Strange Land*, ki je po kompromisu z založnikom 220.000 besed rokopisa zožil na 160.000. To, da so te besede opisovale množičen seks, kanibalizem in celo vrsto zbadljivk na račun državne ureditve in organizirane religije, je bilo sedaj že nepomembno.

Šestdeseta pa so prinesla spremembe tudi za druge avtorje ...

ISTRAKON & SFERAKON

ZF/F/H konvenciji v soseščini

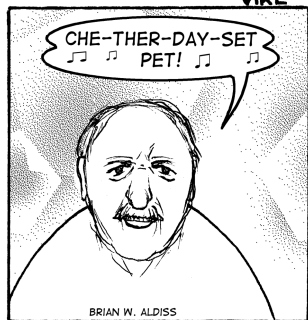
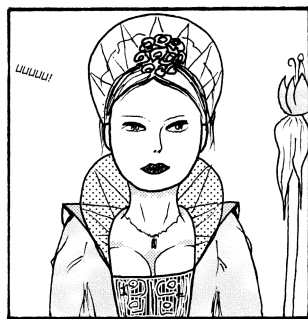
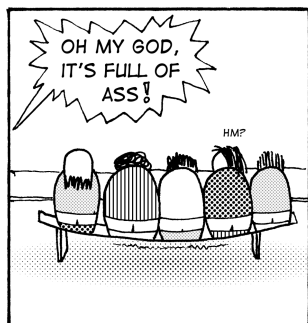
pišeta TANJA CVITKO IN PETER DOBAJ

Konec marca in konec aprila je Prizmina dvočlanska ekipa obiskala dve največji hrvaški konvenciji ljubiteljev znanstvene fantastike, fantasyja in horrorja na Hrvaškem. Nad obema smo bili izredno navdušeni in jih bomo vsekakor zopet obiskali.

Istrakon je v primerjavi s Sferakonom mlada konvencija (letos je bil sedmič), ki vsako leto privabi več kot 400 navdušencev dobre zabave.

Odvija se v središču Istre, mestecu Pazin, na zelo hvaležni lokaciji – v veliki stavbi, imenovani Spomen-dom, katere avla, sejne sobe in dvorana za konference v času kona dobijo zveneča fantazijska imena – Dvorana plavog zmaja, Dvorana zlatog zmaja, Dvorana kristalnog zmaja ...

Izpostavili bomo samo nekaj izjemno zanimivih dogodkov in vam tako dali le majhen vpogled v magičnost in (znanstveno) fantastičnost Istrakona.

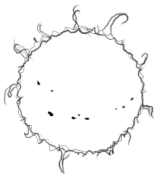
V smrtnem boju *home-made* mobilnih robotov (“ne boj, mesarsko klanje”) so bili uničeni skoraj vsi izmed približno sedmih robotov, ki jih je sestavila ekipa nadebudnih mladeničev in mladenk. Opazovalci so vneto in strastno navijali za svoje favorite, avla Spomen-doma je bila nabito polna, kljub temu, da so koščki raztreščenih robotov frčali vsepovsod.

LARP (*live action role playing*) Človek ne jezi se in mečevanje sta nas posebno navdušila. Igra naše mladosti z živimi “figurami” se je odvijala na velikem prostoru pred Spomen-domom in privabila mnoge mimoidoče. Mečevanje z ogromnimi meči iz pene, prevlečenimi s črnimi ženskimi najlonkami je v večernih urah prav tako opazovala gneča navijačev (favoritke so bile ženske mečevalke, še posebej tiste, ki so ob zamahih zastokale kot Monika Seleš). Tukaj je bilo boljše poskrbljeno za varnost udeležencev, v ringu so stali sodniki, ki so nasprotnikom svetovali in jih opozarjali na napačna vihtenja z meči (npr. “Nemoj blokirati sa glavom!”). Od LARP iger naj omenimo še Cthulhu LARP (kjer lurkerji žal niso bili dobrodošli).

Zabavni program je vključeval še veliki boj v namiznem nogometu med ljubitelji Vojne zvezd in Zvezdnih stez; turnirje v namiznih (strateških) igrah od Warhammerja do Magic in drugih kart; predstavitve iger; kvize; projekcije; delavnice... Zabavne vsebine Istrakona so resda najbolj obiskane in populame, vendar so po drugi strani predavanja in nenazadnje častni gost – britanski pisatelj Brian Aldiss – bili izjemno pomembne in zanimive točke programa.

Na Istrakonu je ob tolikšnem dogajanju in vzpostavljanju stikov s starimi in novimi znanci praktično nemogoče videti, poslušati ali sodelovati v vsem, kar bi vas zanimalo. Tako se je Prizmina ekipa udeležila okrogle mize o preboju hrvaškega ZF-ja v svet, kjer smo predstavili Prizmo in naše glasilo, poslušali smo dve predavanji – o Amazonkah in istrskem vampirju Juretu Grandu ter predstavitev hrvaškega prevoda romana Non-Stop, Briana Aldissa. V počastitev obiska velike pisateljske legende so na Hrvaškem objavili dve njegovi deli – poleg Non-Stop še *Cities and Stones* (oziroma Oxford-Ohrid, kot se glasi hrvaški prevod). Za slednjega smo v članku o Brianu Aldissu, objavljenem v ničti številki glasila zapisali, da je bil prepovedan v Jugoslaviji, vendar je

Aldiss na Istrakonu to zanikal. Pravzaprav se je čudil, od kod je sploh potekla takšna napačna informacija, ker je po Jugoslaviji vedno potoval brez problemov. Glavna pisateljeva značilnost, ki je na konvenciji najbolj prišla do izraza, je njegov neizmeren humor.

V treh dnevih je Aldiss povedal toliko števce, da nismo več vedeli, kdaj govori resnico (vmes je še bil 1. april) in kdaj nas kot navihan dedek vleče za nos. Pravzaprav nismo zagotovo prepričani, ali je res *hollywoodarjem* za lokacijo snemanja filma ponudil Slovenijo, ki jo je večkrat obiskal v svojih popotovanjih po Jugoslaviji. Namreč, kmalu po filmih Gospodar prstanov so Aldissa poklicali iz Hollywooda, kjer so izvohali njegovo epsko ZF trilogijo *Helliconia*. Dedek je seveda privolil v ekranizacijo, ob vprašanju kje bi lahko snemali, pa se je zamislil in rekel: “*How about Slovenia?*” Ima gore, doline, gozdove, vse kar potrebujete. Aldiss se je potem spet ustavil pri nas, kontaktiral turistično zvezo, stare prijatelje, izmenjal še nekaj telefonskih klicev s Hollywoodom. Toda nekaj mu ni šlo v račun. Spet je poklical ekipo in jih vprašal: “Ali vi veste da v tej moji knjigi ni čisto nič magije?” “Aha,” so odgovorili, “ja, ja, seveda vemo.” In se niso več oglasili. Slovenija očitno ne bo tako hitro dosegla filmske slave. Škoda. (Sicer smo osebno poprosili misterja Aldissa, naj še enkrat pokliče Hollywood in jih spomni na Slovenijo.)

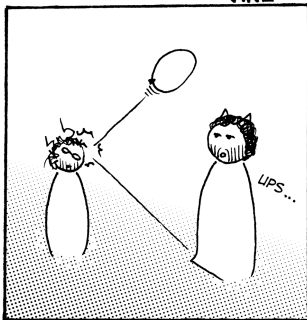
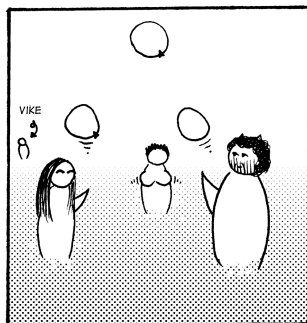
Istrakon se vsako leto odvija ob približno istem času (konec marca / začetek aprila) in iskreno vam priporočamo, da ga obiščete. Kajti če ga boste obiskali samo enkrat, se boste zaljubili vanj in nestrno pričakovali prihodnje konvencije.

Popolnoma enaki stavki pripadajo tudi Sferakonu.

Konvencija Sferakon se v organizaciji hrvaškega ZF društva SFera (najstarejše tovrstno društvo na področju nekdanje Jugoslavije) v Zagrebu odvija vsako leto v zadnjem vikendu aprila in sicer na Fakulteti za elektrotehniko in računarstvo. Ima zelo dolgo tradicijo, letošnji je bil 23. po vrsti. Zaradi svoje lokacije in dolgoletne tradicije Sferakon vsako leto privabi okoli 800 do 1000 obiskovalcev.

Zagrebska konvencija ima malce drugačen osnovni koncept kot pazinska – poudarek je na predavanjih, predstavitev knjig, okroglih mizah, slavnostni podelitvi nagrad SFera ipd. Prizmina ekipa je tako ujela malce več predavanj, čeprav si jih je želela ujeti še več, vendar je to – ob umiku natrpanem z zanimivostmi – bilo praktično nemogoče. Še posebej zato, ker smo srečali mnoge stare znance z Istrakona in se nismo mogli niti želeli izogniti prijetnim klepetom. Poslušali smo predavanje o vampirjih v književnosti, se zopet navdušili nad zgodbo o Juretu Grandu; izvedeli smo nekaj zanimivih dejstev o tehnologiji Borgov in borgovski kraljici (temu predavanju se ženski del ekipe enostavno ni mogel upreti, čeprav se je v istem času v sosednji predavalnici izvajala okrogla miza, ki je pozneje bila označena kot najbolj vročekrvna debata Sferakona). Z velikim zanimanjem smo spremljali oris življenja in dela pisatelja Alfreda Besterja ter predavanje o klišejih v ZF literaturi in filmih.

Slavnostni gost Sferakona je bil pisatelj Michael Swanwick, ki je nekoč pisal skupaj s samo legendo cyberpunka – Williamom Gibsonom (bila sta velika prijatelja). Pisatelj se je konvencije udeležil s soprogo Marianne Porter, ki je zaposlena v ameriškem zdravstvenem inštitutu, kjer se ukvarjajo z nalezljivimi bolezn-

imi ter je izvedla strokovno predavanje o bio-terorizmu.

Swanwick pa je na enem izmed svojih predavanj (več jih žal nismo ujeli) delil praktične pisateljske nasvete mladim hrvaškim avtorjem. Pravzaprav je našo ekipo zelo presenetilo dejstvo, da je pisatelj bil dobesedno zasut z vprašanji, nanj so deževala brez vsakršne treme ali strahu (tudi v polomljeni angleščini). Mogoče je k temu prispeval tudi pisateljev ležeren in neformalen pristop, imel je živopisano kravato in po turško sedel na katedru. V določenem trenutku pa se je v predavateljski vni z vso silo vrغل na tla, ker je ponazarjal, kako se je spravił opisovati mrtvega človeka na parkirišču – tako, da se je sam ulegel na (zapuščeno) parkirišče.

Swanwick in hrvaški pisatelj ter ilustrator Aleksandar Žiljak sta skupaj predavala o “letečih dinosavrih”. Bila sta tako spontana in uglašena, kakor da bi sedela v kafiču ob kavici in namesto o vremenju ali nogometu debatirala o izumrlih pticah.

Slišali smo tudi predstavitev romana Vertikala kontroverznega hrvaškega pisatelja, prevajalca in aktivista Predraga Raosa, žal pa smo zamudili predstavitev ostalih zanimivih literarnih dosežkov. Pri tem je pomembno omeniti, da je vsak udeleženec konvencije ob plačilu kotizacije (vsa tri dni = 90 kun = 3000 SIT) zastonj dobil zbirko grozljivih zgodb hrvaških pisateljev, z značajnim naslovom – Zagrob.

Tudi sama Prizmina ekipa je imela nekaj svojih minut slave na Sferakonu – moški del s predavanjem o cyberpunku v animejih in mangah (za katerega so poslušalci takorekoč zahtevali, da se izvede v izvorni slovenščini, čeprav ga je predavatelj pripravil v angleščini). Ženski del ekipe je sicer nameraval imeti predavanje o založniški produkciji znanstvene fantastike v Sloveniji in na Hrvaškem, vendar se ga nihče ni udeležil. Razlog je bil v tem, da je 13h v nedeljo veliko prezgodnja ura za predavanja, ker večerni / nočni del sferakonskega programa traja vse do jutranjega petja ptic.

Toda, da ne boste mislili da na svoje niso prišli tudi ljubitelji zabavnih vsebin: Sferakon Survivor, mečevanja, filmska pantomima, družabne igre, kvizi, zabavna dražba knjig ... vse to vam

je lahko krajšalo čas med predavanji, obenem pa ste lahko poklepetali z lastniki stojnic različnih društev ali posameznikov (Star Trek, Star Wars, kustumografinja, izdelovalka nakita, umetniki ...)

Prizmina ekipa bo poskusila obiskati še kakšno izmed petih ali celo šestih hrvaških konvencij in vam podati svoje vtise. Istrakon in Sferakon nas nista razočarala, prav nasprotno – navdušeni smo in komaj čakamo, da se tudi sami preizkusimo v organiziranju večje konvencije. Vi pa, dragi

bralci, začnite že zdaj varčevati denarčke za obisk (vsaj) Istrakona in Sferakona, ker organizatorji obeh konvencij naslednje leto nestrpno pričakujejo bolj številno Prizmino (ali vsaj “slovensko”) ekipo.

R E C E N Z I J E

Dan Simmons

Hyperion in The Fall of Hyperion

piše Samo Petančič
“Grumpy”

Obstajajo velike knjige, za katere bralcu pogosto ni jasno, kako da se kljub njihovi dodelanosti, veličastnosti in ostrini v bralskih krogih malo govori. Simmonsova pripoved o Hyperionu je ena takih.

Prvi roman, *Hyperion*, je bil izdan leta 1989 in zanj so mnogi kritiki trdili, da je prerodil zahodni SCI-FI. Med drugim je prejel tudi nagrado hugo. Leta 1990 mu je sledil *The Fall of Hyperion*, ki zaključuje zgodbo, začeto v prvem delu. Slednji je bil nominiran za nagrado nebula.

Pripoved se na začetku vrti okoli sedmih romarjev,

ki se v času vojne med tiransko federacijo planetov, imenovano Hegemonija in človeškemu rodu v stoletjih odtujenimi in genetsko modificiranimi “Oustersi”, odpravijo na planet Hyperion, v čigar sistem so ti tujci vdrli in kjer se bije velika vesoljska bitka. Mitsko bitje, imenovano Shrike, naj bi enemu izmed njih izpolnilo njegovo željo, ostale pa pobilo.

Simmonsova zgodba zraste preko ‘kriminalnega romana v prihodnosti’, saj je zgodba romarjev mnogo več kot se zdi na prvi pogled. Prav vsak izmed njih predstavlja interes – pa naj se sam tega zaveda ali pač ne – večih znotrajvladnih in verskih frakcij in vsekakor nenazadnje Umetne inteligence oz. ‘Jedra’ (*the Core*) – entitete, ki je v svetu (oz. federaciji svetov), kot ga predstavi Simmons, že davno izgubila vlogo človekovega sužnja, še več, postala je njegov partner, svetovalec, parazit, tako da se pogosto zdi, da je človeška vrsta le lutka v rokah te *deux ex machine*, ki je človeka povsem omrežila.

Če prvi del, *Hyperion*, bolj spominja na kriminalko, ki sega onkraj prostora/časa, pa se drugi del prelevi v

vesoljsko opero, čeprav mu taka oznaka skoraj dela krivico. Izraza se namreč drži nekakšna cenenost, ki pa tu gotovo ni na mestu. Glavni element 'vesoljske opere', ki ga lahko pripišemo Hyperionu je njegova obsežnost, pa še to ne po številu strani, pač pa konceptualno. Tu ne gre več le za sedmerico in njihove usode na skoraj mitskem popotovanju. Vesoljski spopad v Hyperionovem sistemu dobiva vse večje razsežnosti, dokler ni celotna Hegemonija tik pred propadom in prisiljena sprejemati obupane odločitve. Mnogi elementi se bližajo uresničitvi svojih ciljev in namenov. Za drugi del pripovedi o Hyperionu lahko dejansko rečemo, da Simmons s svojim vpletanjem usode človeštva, machiavellijsko navdahnjenih frakcij znotraj in zunaj centralne oblasti, velikanskih vesoljskih bitk, delovanja enigmatičnega Jendra, sovražnikov človeštva imenovanih Ousters in nenazadnje entitet, ki mejijo že skoraj na božje, ustvari s prvim branjem komaj obvladljivo pripoved epskih razsežnosti, ki na vsakem koraku navdušuje in preseneča.

Kar odlikuje Simmonsovo delo so širina, veličina in dodelanost, ki se zlahka kosa s tisto npr. Tolkiena. Njegov jezik je bogat, slikovit in pogosto zelo življenjsko neposreden in vulgaren, kar mu daje posebno sočnost. *Hyperion* in *The Fall of Hyperion* sta namenjena vsem tistim, ki jim dišita izdelanost in veličina, prepleteni v mrežo zarot, ob katerih zblede tudi mamutski vesoljski spopadi, ki jih Simmons – mimogrede – s svojimi opisi prav nič ne zanemarja.

Obe deli utegneta zadovoljiti zahtevnega bralca, ki so mu morda celo nekatera 'klasična' sci-fi dela s svojo preprostostjo in preživetostjo ob vsej 'legendarnosti', ki jo zganjajo koli njih, pustila trpek priokus.

Douglas Adams **Losos dvoma**

piše Tanja Cvitko

The Salmon of Doubt. Hitchhiking the Galaxy One Last Time je bil v ZDA in Veliki Britaniji objavljen maja leta 2002, natančno eno leto po nenadni smrti njegovega avtorja, Douglasa Adamsa. Istega leta smo dobili tudi slovenski prevod.

Losos dvoma je zbirka do tedaj neobjavljenih besedil, nekakšna antologija tekstov, ki jih je iz štirih Adamsovih računalnikov izbral njegov prijatelj in urednik Peter Guzzardi. Vseh datotek v Adamsovi računalniški zapuščini je bilo natančno 2579, Guzzardiju so pri izbiri pomagali še drugi pisateljevi sodelavci, prijatelji in njegova vdova.

Knjiga je sestavljena iz treh delov: Življenje (*Life*), Vesolje (*Universe*), In Sploh Vse (*And Everything*). Vsak del vsebuje Adamsove članke, eseje, kolumne, ki jih je pisal za različne revije; njegova razmišljanja o otroštvu, ateizmu, glasbi (Beatli ...), novih tehnologijah, Macintosh računalnikih, ogroženih živalih (nosorogi ...); reportaže s potovanja (Avstralija ...); sestavke (o dveh psičkih, ki sta se zaljubili vanj; o lastnem nosu, ki ga primerja s Hubblovim teleskopom; opisuje svoje najljubše pijače, glasbenike, pisatelje ...); intervjuje; kratke humoristične dogodivščine / anekdote (o njegovem vzponu na Kilimanjaro v kostumu nosoroga; o piškotih, ki sta jih pojedla z neznancom ...) in nenazadnje dve kratki zgodbi ter 11 poglavij nikoli dokončanega romana.

Na romanu je Adams delal več kot desetletje, v njegovem računalniku so našli ducate verzij, iz katerih je Peter Guzzardi izbral 11 poglavij, jih zložil v

nekem smiselnem zaporedju in poimenoval *The Salmon of Doubt* (delovni naslov, pod katerim je Adams pisal roman). Pisatelja so v intervjujih spraševali, kakšen bo ta roman, na katerem je delal – ali bo to šesti Štopar ali tretji Dirk Gently? Adams še sam ni vedel, vsekakor pa je po svoje obljubljal šesti roman Štoparije: “... *five seems to be a wrong kind of number, six is a better kind of number*...” Glavni lik Lososa dvoma je sicer Dirk Gently, vendar je vprašanje, v kakšno smer bi Adams zasukal zgodbo. Objavljena poglavja nam nudijo le majhen vpogled v to, kar bi roman lahko dejansko postal. Še posebej zato, ker je Adams bil perfekcionista in je svoje romane tako dolgo brusil (tudi če je to pomenilo veliko prekoračenje določenega roka za oddajo teksta), dokler ni bil popolnoma zadovoljen. Prav ob tej dokazani pisateljevi lastnosti se nam poraja (losos) dvom(a), ali bi sam dovolil objavo teh svojih tekstov. Če bi svoje tekste hotel videti v tiskani obliki in ne samo kot datoteke v Macintoshih, bi jih najbrž objavil še za časa svojega življenja.

Ob branju zbirke Losos dvoma dobivamo vtis, kakor da nam je Adams dopisovalec ali kakor da z njim sedimo v pubu in ob vrčku piva poslušamo njegove zgodbe in anekdote. Če boste ob prebiranju zares pili pivo, pazite, da se ne zadušite od histeričnega smeha. Fantastičen slovenski prevod dr. Alojza Kodreta vam bo zagotovo povzročil le-tega.

Knjigo priporočamo vsem, ki že vsaj deloma poznate Adamsov opus in si želite izvedeti več o avtorjevem življenju in dobiti vpogled v njegovo literarno ustvarjanje. Losos dvoma ni primerno čtivo za bralca, ki ne pozna Adamsa, oziroma v njem ne bo toliko užival. Zelo primeren pa je za pisateljeve oboževalce (da ne rečemo “fanatike” ali celo “obsedence”), ki bodo tudi v teh besedilih našli nove (izgubljene) evangelije biblije imenovane Štoparski vodnik po Galaksiji.

Stanislav Lem

Zgodbe o pilotu Pirxu

piše Peter Dobaj

Stanislav Lem, ki je umrl 27. marca letos, je verjetno najbolj priznan pisatelj znanstvene fantastike, ki ni pisal v angleškem jeziku. Bil je tudi med najbolj branimi, vsaj pri nas. S štirimi v slovenščino prevedenimi ZF romani v dobrih desetih letih (1968-1980) je vsekakor najboljši kandidat. Pisal je tako ZF kot tudi satirična in filozofska dela, večinoma pa kar vse naenkrat. Njegova dela prav zato ne moremo šteti med lahkotno branje, bralca vedno zavaja in preseneča ter vzpodbuja k razmišljanju.

Z Zgodbami o pilotu Pirxu se še najbolj približa *mainstreamu*, saj vključi elemente potovanja po vesolju, robote, kontakt z nezemljani in vesoljske nesreče. Popolna *space opera* na prvi pogled. Pa vendarle ni. Knjiga je sestavljena iz desetih poglavij, desetih kratkih zgodb, ki pa si kronološko ne sledijo. Glavnega junaka Pirxa srečamo v različnih življenjskih obdobjih: iz kadeta, ki sanja o vesoljskih dogodivščinah, se prelevi v treznega pilota in kasneje samosvojega komandanta trgovskih ladij. Vsebinske je vsakič drugačna, včasih je Pirx le nemi opazovalec, včasih nemočni akter, včasih komandant s celotno posadko na bolniški.

Pa vendarle, ob pogledu na kazalo (če bi ga knjiga imela) bi videli, kako spretno so poglavja razvrščena. Tista, ki se posvečajo prikazu Pirxove osebnosti, se mešajo s poglavji z veliko akcije. Še posebej prvo in zadnje poglavje nazorno prikažeta Pirxa kot mladega sanjača ter razočaranega komandanta, ki se bo kmalu moral upokojiti. V štirih poglavjih dobimo vpogled v Lemova razmišljanja o robotih in smo priča razvoju robotov v Pirxovem svetu. Ta poglav-

ja so med najbolj zanimivimi in so razvrščena kronološko, čeprav se izmenjujejo z drugimi. Medtem ko je Asimov robote omejil s svojimi znanimi tremi zakoni robotike, jim je Lem pustil proste roke. Tako Pirx kot Lem vidita v robotih in umetni inteligenci velik potencial, ki ga ni moč omejevati, in tako kot Pirx je verjetno tudi Lem bil sam v svojem prepričanju.

Spet drugje se Lem posveča odnosom med človekom in strojem-računalnikom. Drugače kot roboti, ki jih prikaže kot avtonomna bitja, so računalniki le pripomoček, orodje v rokah človeka. Orodje, ki ga je človek sicer ustvaril, ga pa ne zna najbolje uporabljati. Do nesreč prihaja zaradi nepoznavanja instrumentov ali slabo programiranih/vzgojenih računalnikov. Med človekom in njegovimi stvaritvami, tako računalniki kot roboti, zeva nepremostljiv prepad.

Zgodbe pilota Pirxa bralca vedno znova vabijo v vesoljske dogodivščine, herojske avanture, raziskovanja tehnoloških ugank, toda v tem pogledu vedno 'razočarajo'. Vesolje je prazno, dolgočasno, predvidljivo; v njem ni prostora za heroje. Pirx največkrat le nemočno stoji ob strani, je nema priča nesrečam, dogodki pa se, tako kot v resničnem življenju, odvijajo pred njegovimi očmi, onstran vseh možnosti intervencije. Pa vendar knjiga ni dolgočasna, saj tako Lemov subtilni humor kot Pirxova osebnost poskrbita za popestritev. Po vseh zvezdnih stezah, vojnah in ostalih vesoljskih limonadah ta knjiga deluje kot streznitev in nas spomne, da bodo nekoč vesoljska potovanja sama po sebi prav toliko zanimiva kot vožnja z mestnim avtobusom.

Edo Rodošek

Onstran zaznave

piše Aleš Cimprič

Za slovensko znanstveno-fantastično sceno ne moremo ravno reči, da se valja naokoli v obilju. Skorajda bi lahko rekli, da je v zadnjem času za reden dotok ZF proze na Slovenskem lastnoročno poskrbel upokojeni profesor gradbeništva Edo Rodošek. Po njegovi upokojitvi leta 1996, ko je očitno našel čas, da se je lahko bolje posvetil še svoji pisateljski strani, je do danes izšlo že prek 10 naslovov njegove ZF proze. Prevladujejo zbirke kratkih zgodb, a vmes se najde tudi kak roman. Toda Rodošek je predvsem mojster kratkih zgodb in šest njih boste našli tudi v pričujoči zbirki, *Onstran zaznave*.

Čeprav so si zgodbe med seboj različne, je vsem skupno, da se ukvarjajo s posameznikom, pahnjenim v tako ali drugačno notranje neravnovesje, ki meji na in tudi prestopa mejo obupa. Razlogi so lahko različni, čustvene neizpoljenosti ali telesne hibe. V prvi zgodbi, *Znak človečnosti*, spoznamo uglednega znanstvenika v srednjih letih, ki še vedno ne more pozabiti neuslišane srednješolske ljubezni, ki je motivator njegove znanstvene sle za morebitno prefinjeno maščevanje. Mar mu bo iznajdba prenosa znanja iz enega človeka v drugega – transfer intelekta – omogočila, da poravna račune iz mladosti?

Sledi *Prostovoljec*, kjer ima glavni protagonist redko in smrtno bolezen ter poskuša priti do nadomestnega telesa, kamor bi presadil svoje možgane, čeprav za to nima denarja. Treba bo poseči po ilegalnih načinih.

Preizkus je zgodba o prihodnosti, kjer prevladuje antiutopični svet skrajno potrošniške družbe, ki se

razvije do te mere, da so pravzaprav filozofske, družboslovne in naravoslovne vede, ki nimajo veze s poslovnostjo, nezaželene in takih šol in poklicev ni več. Spoznamo nekaj posameznikov, umetnikov različnih področij, ki so še ostanki starega sveta in morajo opraviti letni preizkus za pridobitev dovoljenja za opravljanje svoje dejavnosti. Kar pa seveda ni kar tako, še posebej, ker je z robotom obdani spraševalec bolj čudne sorte.

Menjava je zgodba o študentskem zaljubljenem paru, ki ju po naključju nenavaden pojav, imenovan časovna špranja, loči od skupnega bivanja, saj njo pahne v drugo časovno dimenzijo in snidenja so vedno krajša.

Peta zgodba, *Zeliščar*, je *stephenkingovski* prikaz mesteca, kjer imajo navidez zgledni meščani tudi malo manj zgledne navade ali skrita poželenja. Pred praznikom se pojavi skrivnostni zeliščar, ki prodaja zeli z nenavadnimi učinki, saj vsakdo najde vmes nekaj po čemer hrepeni, najsi bo to proti odvisnosti, za spolno moč, za boljši sluh, za srečo ali karkoli drugega. Prodajalec za svoje zvatke ne zahteva nič denarja, a končna cena je mnogo bolj visoka.

Knjigo zaključí *Mabelina odločitev*, zgodba o revni in osamljeni starki, ki v gozdu najde poškodovano nezemeljsko bitje, ki je s plovilom treščilo na Zemljo. Zaradi osamljenosti jo vzame v svojo kolibo. Ko skrbi za bitje ima dober namen, a morda s tem bitju prikrajša svobodo?

Zgodbe so zelo berljive. Ne bom rekel, da utirajo pot blazni novosti oziroma odkrivajo področja, ki jih še nismo videli. Ne, tega ne moremo reči, a vseeno izstopajo iz povprečja. Drži se jih slog, ki bi ga lahko klical kar *rodoškast*, s preprostim, a slikovitim jezikom, ki bralca hitro pahne v svet glavnih junakov in s pripovedovanjem doseže tisto, kar je pravzaprav najvažnejše: bralca pritegne. Prikazi zgodb so verjet-

ni, ravno dovolj podrobni, da si jih predstavljaš in z zanimivim zapleti. Vse skupaj napisano v obsegu, da hkrati ne dolgočasi in ne pove premalo. Mogoče bi malo pograjajl nekatere razplete, ki bi si jih občasno zaželel bolj dodelane. Vendar končnega vtisa to vseeno ne zmoti, tako da si Rodošek več kot zasluži da ga vsaj preverite in s tem tudi podprete bolj obubožano slovensko sceno.

~ * ~

TV serija

Battlestar Galactica

piše Rene Novak

Prva serija s tem naslovom se je pojavila na malih ekranih leta 1978. Najprej je bil mišljen le celovečerec, vendar so kmalu odkrili velik potencial v zgodbi in se jo odločili izpeljati čez celotno galaksijo: vse od Caprice do Cobalta in nazadnje do Zemlje. Serija je trajala 24 epizod in se zaključila s celovečercem, kjer so končno našli obljubljeni deželo, trinajsto kolonijo.

Čez 23 let (2003) je izšel *remake* – istoimenska 13-delna serija. Zaključila se je na Coboltu in oboževalce Galactice pustila na suhem. Čez leto dni nas je osrečila in presenetila novica o drugi sezoni (20 delov), ki se je čez veliko lužo ravnokar zaključila in se bo nadaljevala še v tretjo sezono.

V tem *remakeu* so nas zasipali s kupom novosti in spremembami. StarBuck je ženska? To je bilo vsaj zame največje presenečenje med mnogimi. Zgodbo o globokem prijateljstvu in tovarištvu med Apollom in Starbuckom so vsiljeno zamenjali z 'ameriško'

romanco med glavnima likoma, ki se še zmeraj razvija. Drugo večje presenečenje zame so Cyloni v človeški obliki.

Pa se posvetimo malo zgodbi novejša *Galactice*.

Čas : sedanjost. Kraj : planet Caprica na drugi strani galaksije. Na planetu, kjer v miru in demokraciji živi dvanajst kolonij ljudi, nas dogajanje popelje do znanstvenika po imenu Dr. Gaius Baltar, ki je noro zaljubljen v postavno blondinko, ne vedoč da ga izkonišča. Preko njegovih vez je prišla do obrambnega sistema planeta in ga obmila proti varovancem. Ob istem času v orbiti okoli planeta kroži stara, odslužena bojna ladja *Galactica*. V njej poteka slovesna in svečana prireditev, v kateri se zahvaljujejo ladji in njenem poveljniku, kapitanu Adami. Ta se prav nič ne veseli svojih dni v pokoju in se ne more sprijazniti s tem, da bo njegovo cenjeno plovilo postalo leteči muzej. *Galactica* je bila namreč ena od bojnih zvezd, ki so pred leti v veliki vojni s svojega planeta pregnale uponiške robote, ki bi naj služili človeštvu – Cylone.

Medtem je na površju skrivnostna blondinka Boltarju razodela svoje načrte. Povedala mu je, da je ona ena izmed človeških modelov Cylonov ter da bo z njegovo pomočjo uničila človeštvo. Baltarja za sekundo prevzame občutek krivde, toda kmalu za tem ga zaskrbi za lastno življenje. Trenutek kasneje se vname prva nuklearna eksplozija. Številka 6 (model blondinke) se postavi pred izdajalca in ga reši. Po zelo uspešni sabotaži na Caprici Cyloni napadejo tudi iz vesolja. S pomočjo virusa onesposobijo vse moderne računalniško vodene bojne zvezde in jih brez težav uničijo. Kot zadnja bojna ladja ostane *Galactica*, ki je zaradi starega sistema niso mogli okužiti z virusom. Komandant Adama spozna, da je vojna za njih izgubljena in skupaj s preživeli civilnimi ladjami ustvari begunsko floto, za katero se prične brezupen beg v vesolje. Da bi dvignil

moralo, se Adama posluži laži, češ da pozna lokacijo trinajste kolonije nekje v galaksiji. V upanju, da bodo njihovi daljni bratje dovolj močni in sposobni premagati Cylone ter da bodo tam našli svoj novi dom, se odpravijo v širino vesolja iskati majhno zvezdo upanja po imenu Zemlja; ne vedoč o nevarnostih, ki jih čakajo v prostranosti in o nevarnostih, ki prežijo med njimi. Izvolijo novo predsednico, neizkušeno v vodilnih krogih politike, saj je včasih zasedala le mesto pomočnice ministra za šolstvo.

Zelo zanimiva je postavitev religije. Prebivalci 12 kolonij sprejemajo koncept grško-rimske religije, medtem ko si Cyloni delijo monogamno religiozno prepričanje o enem vsemogočnem Bogu, stvaritelju vsega in o njegovi neizpodbitni volji. Tako preživelemu Baltarju skozi celotno serijo na uho šušlja prikazen Številke 6 in mu preko 'božje volje' napoveduje prihodnost ter mu z nasveti viša politični sloves med demokratično družbo. Z uresničenimi prerokbami ga prepriča, da se 'prekrsti' v monogamnega vernika *cylonske* religije. S časom opazimo, da so nam Cyloni veliko bolj podobni, kot bi si to želeli in da niso vsi istega mnenja.

Zanimivo je tudi, kako elegantno so se ustvarjalci serije rešili pravila o prepovedanih besedah na ameriški televiziji. Ker so iz druge galaksije, seveda ne potrebujejo izrabljene (in prepovedane) besede *Fuck*, saj so ji našli izviren sinonim *Frack*, s katerim se da prav tako izpeljati vsem znane in že mnogokrat izustene izpeljanke z zgoraj omenjeno besedo (npr. *frack you, no fracking way, frack off...*)

Kratkomalo rečeno je serija zelo dober *remake*, saj je ohranila pomembnejše značilnosti starejše verzije (vsaj večino teh) in dodala zanimive nove aspekte k aktualni znanstveni fantastiki. Priporočam ogled!

V FOR VENDETTA

ali B kot Butasti kritiki

piše MATEJ FRECE

O tem filmu in stripu je bilo za časa njegovega teka po kinematografih prelitih dosti črnih, beshila in skoraj tudi krvi. Gre za enega tistih filmov, ki gledalce precej polazirajo. Ali vam je zelo všeč ali pa vam je popolnoma zanič. Vmesne poti ni. Kadar pride do takšnega pojava, je film vedno vreden pozornosti – ponavadi se izkaže, da je precej dobro zamaskiran biser, katerega se nekaterim gledalcem pač ni dalo ali pa se niso znali dokopati do njega. *V for Vendetta* na srečo ni izjema k temu pravilu. A biser je bil očitno še preveč dobro skrit, saj bistva niso dojeli niti tisti, od katerih bi pričakovali, da vedo, o čem pišejo. Govorim seveda o filmskih kritikih. Slabe kritike za ta film pokažejo le, da dandanes lahko prav vsakdo piše filmske kritike, ki mu jih potem objavijo v tiskanem mediju. Hja, celo meni.

V for Vendetta je precej enoplasten film. Čeprav gledalcu svojo enoplastnost bolj ali manj servira na srebnem pladnju, očitno to še ni dovolj za filmske “znalce”. Enoplastni filmi namreč od gledalca zahtevajo, da ga pride gledat resetiran oz. deprogramiran. V kolikor se film ne sklada z vzorci, ki so nam jih in nam jih starši/šolski sistem/država/mediji še vedno butajo v glavo, je lahko ravno zaradi vnaprejšnje programiranosti gledalca popolnoma nerazumljen in zato nezasluzno pozabljen. Z *V for Vendetta* se je zgodilo točno to – gledal sem ga v skoraj prazni dvorani, kar pomeni, da nadaljevanja ne bo.

In kakšne koncepte in vzorce moramo odvreči, če hočemo ta film dojeti na “edini pravilen”

način? Pri istoimenskem stripu vnaprejšnje mentalno slačenje ni potrebno, saj je dovolj dolg, da nas do druge polovice kar sam preparira v njemu primeren način razmišljanja. Ker film kot drugačen medij nima tega luksuza časa, je pri gledalstvu pač prišlo do razkola. Pa gremo kar po vrsti:

Pesmica *Remember, remember the fifth of November* ni nastala za film. Stara je nekaj sto let, kajti Guy Fawkes je zares obstajal in je zares skušal razstreliti parlament leta 1605, a so ga zares ujeli v kleti z bakljo v roki in obkroženega s sodi smodnika in so ga tudi zares obsodili na smrt in ga tudi zares obesili (kot je bilo prikazano v filmu), potem pa še razčtetverili. Neki šaljivec je podal misel, da “je bil [Guy Fawkes] edini človek v zgodovini, ki je v parlament vstopil z iskrenimi nameni.”

Od takrat naprej Angleži vedno “proslavljajo” 5. november kot državni praznik. Ne da bi častili Guya, ampak zato, da ne pozabijo, kakšna “katastrofa” bi se kmalu zgodila, če vlada ne bi bila dovolj pozorna. Na ta praznik otroci naredijo človeško lutko Guya Fawkesa v naravni velikosti in jo potem nosijo po mestu ter zanjo žicajo denar, pri tem pa pojejo to pesmico *Remember, remember the 5th of November*. Na koncu mimoidočim iztegnejo ročico in žicajo za svetle kovance s prošnjo “*A penny for a Guy?*”. Zvečer se te lutke obredno zažgejo na kresu (ker Guy je pač negativec), potem pa se zgodi še ognjemet (kar je pomemben element tudi v filmu).

Ta praznik na nek izkrivljen način moralno legitimira idejo, da je oblast upravičena do nadziranja svojega prebivalstva, saj se samo tako lahko zaščiti integriteta države. To so na nek način zametki totalitarizma, zato je Alan Moore tu našel izhodišče za svoj strip. Ker je Alan anarhist po duši, je z Guyem na nek način simpatiziral, zato je svojemu stripovskemu junaku nadel njegovo masko. Čeprav je ta maska v filmu vizualno zelo privlačna, ni pravzaprav nič posebnega, saj se jo vsako leto da kupiti v vsaki trgovini v Veliki Britaniji. Gre pač za masko, ki je zmodelirana po izgledu Guya Fawkesa in jo otroci ponavadi nalepijo na svoje lutke, skupaj s prisekanim klobukom (ki ga junak prav tako nosi v stripu in filmu). Hkrati maska zelo spominja na eno izmed obeh mask, ki ponazarjata bit (grškega) gledališča: torej komedijo in tragedijo. Tale maska je pač tista z večnim nasmehom, ki ponazarja komedijo. Kar da stripu in filmu precej zanimiv *spin* in nekakšno poetično liriko vsemu rušenju, ki je sredstvo za doseg anarhije, a ne kaosa. Anarhija kot oblika družbe ni kaos, temveč svoboda, da člani družbe spontano ustvarijo takšno obliko organizacije, kot jim najbolj ustreza – gre torej za nekakšno naravno oz. organsko samoorganizacijo, ki nastane spontano, v nasprotju z idejo vsiljenega načina organizacije, kot je recimo “širjenje demokracije” in podobno. Se pravi, anarhija je le začetno in prehodno stanje družbe, ki ima zaradi nje prav VSE možnosti razvoja v nekaj drugega. Večina ljudi zaradi nepoznavanja enači anarhijo s kaosom (tudi nekateri liki v filmu), zato imajo anarhisti danes izrazito negativen prizvok (recimo ko jih mečejo v isti koš s *skini*) in to je tudi karta na katero je igral Moore pri pisanju tega stripa.

V je anarhist, za anarhijo pa vemo (oz. naj bi gledalci in “kritiki” vedeli), da ima dva obraza: je hkrati kreator in uničevalec. Uničevalec uničuje

države, načine vladanja in iz ruševin ustvari platno, na katerem potem kreator zgradi boljši svet. Ko se enkrat doseže stanje porušenosti, je njen vzrok brezpredmeten, prav tako moralna sodba. *Destruction is creation*. V filmu V ni uničeval zgradb, ampak je z njihovim rušenjem ustvarjal. To se sklada z njegovo dušo umetnika in stanovanjem polnim umetnin.

Eden izmed filmskih kritikov je na koncu svoje kritike besno podal, da ga zelo moti, da “V ni postal vodja, ki bi svoj narod vodil v demokracijo.” Ta stavek kaže na vso pomanjkanje širine, ki si je objavljeni kritik ne bi smel drzniti pokazati, kaj šele se z njo hvaliti. Kaže tudi na njegovo predprogramiranost na trenutno politično korektno retoriko in nezmožnost videti onkraj nje.

Ne v filmu ne v stripu ni nikjer podano, da je V kakršenkoli vodja. On je ljudem le podal platno, kaj bodo z njim naredili, pa je njihova stvar. To je eden izmed temeljnih konceptov anarhije. Bodo naredili dobro? Se bodo z novo svobodo in močjo obnašali slabo? Jo bodo (znova) izkrivili? Kdo ve? Vse je možno. Glede na to, da v filmu nekdo zlorabi masko za rop trgovine, bi rekli, da bolj slabo kaže. Ampak vsaj priložnost imajo in to je tisto, kar šteje. Nobenega vodje ni (saj gre vendar za anarhijo). Zato na koncu filma ni klasične odrešitve, ampak tisto česar se ljudje najbolj bojijo: breme svobode, kajti svoboda na pleča človeka prinaša odgovornost za lastna

dejanja. To je tudi razlog, da se ljudje pustijo zakleniti v totalitarni sistem ali v religiozne dogme, saj jih razbremeni dolžnosti odgovornega razmišljanja in delovanja. Vsaka anarhija, svoboda, revolucija pripelje do tega, da ljudje to breme preložijo na nekoga drugega, mu zaupajo oblast. Zaupali smo jo napačnemu, ker nas je na smrt prestrašil in se nam ponudil kot odrešenik. Nič ni lažjega kot to, da ti nekdo pove, kaj moraš početi v življenju in česa ne, nakar ti to počneš in v zameno dobiš udobno življenje v zlati kletki, za vso to pasivnost pa ti celo servirajo utemeljitev, s katero se opravičiš sam pred seboj. Recimo v religijah je to "od nekdaj je tako bilo in zato mora biti še naprej, in kdor ni z nami, je barbar, kajti le mi imamo civilizacijske vrednote ki te definirajo kot človeka". *Bullshit*. V je ljudstvo s tega stališča precej fajn zajebal, ampak to je zanje pozitivno. Ljudje v filmu niso delovali v smislu trenutne evforije, po kateri bi jih svoboda in odgovornost kasneje sesula, temveč je Sutlerjev totalitarni sistem prišel do te točke, da se res ni dalo več zdržati. Vsak pameten diktator ve, da morajo njegovi sužnji biti zadovoljni sužnji, če hoče, da se bo njegov totalitarni sistem dolgo obdržal. Sutler se je sprehajal na robu tega oz. je ljudi začel preveč tlačiti, zato je bil V tu samo prvi vzgib, le prva domina, ki je z eno potezo sprožila plaz (kar je bilo v filmu dobesedno prikazano z ... dominami!). V ni bil nikakršen vodja ovc.

Problem družbe v filmu in tudi mnogih družb nasploh, je v tem, da nam pravila postavlja ne večina, ampak glasna manjšina. Krivda večine je v tem, da ostane tiho in V jih je le zbudil, kajti edino on se je zavedal, da gre za VEČINO. Resda je večina tiha, ampak tišina je precej krhka stvar – že en sam glasnejši zvok, pa je ni več. In ko večina le glasno zaorje, postane hrup neznošen. Glasnost hrupa je pa spet relativna – najbolj je odvisen od dolžine tišine, ki je bila pred hrupom.

Dlje kot je trajala, bolj glasen je hrup. In če tišina traja predolgo, vlade vse prerade pozabijo, kakšnega trušča so sposobne množice.

Evey je v stripu in v filmu le mediator zgoraj opisane ideje, ki je za povprečnega konzumenta precej težka oz. tuja za dožemanje. Ker je Evey v celotnem filmu še najbližje liku današnjega človeka in njegovih miselnih okvirov, je zato njega naloga v tej pripovedi ta, da se gledalec poistoveti z njo in se skozi njene oči skupaj "učí" in na koncu naj bi gledalec, tako kot Evey, pogruntal, za kaj gre. A sodeč po časopisnih negativnih kritikah niti lik Evey ni dosti pomagal ...

Njen razvoj je v filmu res ekspresno podan, težko pa bi rekel, da neprepričljivo. Pri tem je kamen spotike njeno bivanje v zaporu, ki je bil videti kot malce bolj robot *youth hostel* z strogo *horo legalis*. V je ni dal v zapor, ona je bila že ves čas v zaporu, pravzaprav vse svoje življenje. V ji je le pokazal rešetke in s to radikalno metodo dosegel, da se je Evey pričela zavedati, kako smo vsi rojeni v zapor družbe in smo v njem že tako dolgo in tako navajeni nanj, da sploh ne vemo, da smo ujeti. Nekateri ljudje se tega zavedo, in takrat poleg rešetak zagledajo tudi vrata zapora, ki pa so ves čas bila in so še odprta. Večina kljub temu raje ostane na domačem terenu, torej v zaporu. V je dosegel, da se je Evey začela zavedati in da je našla moč stopiti skozi vrata zapora. Ko je s korakom iz fizičnega "zapora" stopila tudi iz svojega mentalnega zapora, smo lahko v lutkah stražarjev videli le tisti znani rek, da je strah votel. Vidimo tisto, kar naša podzavest hoče videti. Če hočemo videti stražarje, ki nas omejujejo, jih bomo tudi videli, pa čeprav so v resnici samo lutke. Sami sebi smo najhujši sovražniki. Tako kot je treba Kolumbovo jajce natreti da stoji, tako se tudi tovrstne psihološke osvoboditve ne more-

jo zgoditi s pomočjo vate in nežnih blazin in vodenja za rokico. To je Evey slej ko prej ugotovila, zato je V-ju odpustila, saj mu konec koncev ni bilo kaj odpustiti.

(Ta odhod iz zaporu v naših glavah je tudi glavna tema filmov kot so Vojna zvezd, Gospodar prstanov, Matrica, a njihovo popularnost zagotovo ne gre pripisati tej ideji, temveč zato, ker so ti filmi predvsem *eye-candy*. Ker *V for Vendetta* ni *eye-candy*, je finančno pogorel, čeprav ima enako idejo.)

Ko se je Evey pričela zavedati, kakšno breme je svoboda, v kateri se je nenadoma znašla, jo je pričela butati astma. To zaradi strahu, ki je logična reakcija na takšno spoznanje. Ko začutiš, da rešetak ni več, te prične tiščati neznosna svoboda in to je strašljivo, kajti svoboda je strašljiva in strašna za nekoga, ki je bil celo življenje v zaporu. Ko jo le uspeš sprejeti in zaobjeti, je katarza nepopisna - scena, ko Evey stoji v dežju to izjemno lepo prikaže, skupaj z glasbo.

Moore je anarhist, zato je tudi njegov junak in končni "zmagovalec" anarhist. Ampak je antijunak. Moore se ni šel nekih idealističnih črno-belih shem. Na eni strani imamo zlobnozlobno vlado, in na drugi strani vrlega in plemenitega osvoboditelja... o, ne, ne. To niso orki vs. vilinci, niso sihi vs. jediji. To so partizani vs. domobranci vs. nacisti vs. fašisti vs. komunisti vs. ... Vsi vemo kdo naj bi bil pozitivec, pa vsi vemo da imajo vsi maslo na glavi, eni več, eni manj ...

Zakaj V na koncu filma ni sam potegnil ročice? Na to vprašanje odgovori kar sam: ker bi bila to diktatura njegove ideje, oksimoron. On hoče anarhijo. Razsuti kocke, da se jih bo dalo postaviti znova. Pozabljeni Vox populi. Ljudska izbira. Naj se odločijo sami, on jih samo porine do roba. In Evey je do tega trenutka eksekutor ljudske volje, Finch tudi. Pa čeprav ji je V "opral možgane", ne, saj tudi on ni brez napake! Tudi on je "samo človek".

Kar je v uvodu k stripu napisal njegov risar, David Lloyd, vsekakor velja za strip, a malce spremenjen stavek ravno tako velja za film:

"This movie is not for those that turn off the news."

MOŽ V RUMENEM PLAŠČU

Stephen King

piše KLEMEN PAVRIČ "SHANG TSUNG"

Dobrodošli. Lepo, da vas ponovno vidim. Veste, vedno si zapomnim obraze ... morda se ne spomnite, a nekoč smo se že srečali. Pridite na mojo stran, vendar pazite, ko prečkate cesto, saj je vedno polna Orincovih tovornjakov in mladcev iz mesta, ki drvijo naokoli v svojih Plymouthih, kot da je celoten svet le njihov. Še enkrat – lepo pozdravljeni. Naj vam stisnem roko in vas povabim v hišo. Menda ne bomo stali na vročem junijskem soncu. V hiši je prijetno hladno, na led sem dal par piv, na voljo pa je tudi hladna limonada, tako da ne bodo usta suha, ko se bomo pogovarjali. Kako vem? Veliko let sem na svetu ... del izhaja iz tega. Po drugi strani pa enostavno vem. Tu ni neke posebne razlage. Kar usedite se, medtem pa grem pripraviti pijačo. Tako. Sami si natočite in mi dovolite, da nekoliko zagnem okno. O temačnih stvareh bo danes tekla beseda ... Trdno držite kozarec ...

Zaupajte mi ... pot poznam ... če boste videli ali slišali kaj nenavadnega, je najbolje da se obrnete stran ... samo prisluhnite in nič se vam ne bo zgodilo ...

Stephen Edwin King, rojen leta 1947 v Portlandu, Maine, je zagotovo eden najuspešnejših in najplodnejših ameriških pisateljev v zadnjih tridesetih letih. Napisal je preko 30 romanov, izdal veliko zbirk kratkih zgodb in novel ter za svoja dela prejel številne nagrade, med drugim tudi ameriško nacionalno medaljo za življenjsko delo in priznanje za pomemben prispevek k

ameriški literaturi. Čeprav se je uspešno preizkusil v mnogo žanrih, se ga največkrat opredeljuje kot horror pisca, horror pa je (podobno kot ZF in fantazija) (pre)pogostokrat smatran za manjvreden žanr. Popolnoma neupravičeno. Resda si je ime ustvaril z nekaj nesmrtnimi in sijajnimi horror romani, a je napisal toliko raznolike literature, da je bil že skrajni čas, da so tudi kritiki odprli svoje (namerno) zatisnjene oči in mu končno priznali nesporne kvalitete s katerimi gradi svoja dela – od brezhibne in kompleksne karakterizacije likov, izredno zamišljenih večplastnih zgodb ter sijajnega in tekočega stila pripovedovanja.

Poleg talenta pa je za prodor vedno potrebno imeti veliko sreče ter pravo serijo srečnih naključij in Kingu je Fortuna, na srečo milijonov bralcev po vsem svetu, stala ob strani. Prvi del zgodbe o uspehu se je nevede začel pisati že v tretjem letniku študija, ko je King spoznal Tabitho Jane Spruce, s katero se je kasneje tudi poročil. Prav ona je v začetku sedemdesetih našla v košu za smeti nekaj zmečkanih listov z osnutki zgodbe, za katero je mladi Stephen menil, da ni dovolj dobra, da bi se jo splačalo nadaljevati. Tabitha, ki je v zgodbi videla velik potencial, je menila drugače, zato ga je opogumila, naj vendarle nadaljuje. Zgodba je izšla leta 1974 (štiri leta po končanem študiju) in je postala mejnik v Kingovem življenju. *Carrie*. Roman, ki se je leta 1975 v obliki žepnih knjižic prodajal tako dobro, da je King lahko opustil službo učitelja in postal pok-

licni pisatelj. Mislim, da ne mine dan, da se King sam pri sebi ne bi zahvaljeval svoji ženi za vero v tistih nekaj zmečkanih papirjev in zgodbo, ki se je nejasno izrisovala na njih. Zelo uspešen pa je bil tudi film, katerega režijo je dirigiral Brian De Palma. Roman *Carrie* je tako postal temelj, na katerem je Stephen King v naslednjih tridesetih letih zgradil pravi imperij, katerega obrambni zidovi se niso skozi leta prav nič ošibili, temveč so enako ostali močni in trdni. Njegove knjige se prevajajo v več kot 30 jezikov (v slovenščino imamo prevedenih 6 romanov in zbirko novel – na žalost pa mnogih najpomembnejših del ni med njimi) in po praktično vsaki drugi zgodbi je posnet film ali serija – njihova kvaliteta je sicer največkrat hudo vprašljiva – se pa najdejo tudi pravi biseri. Razlog za neuspešne ekranizacije tiči v tem, da so mnogi Kingovi romani resnično kompleksno sestavljeni, z ogromno do potankosti izdelanimi življenjskimi liki, ki jih je praktično nemogoče prikazati v filmu ali seriji, prav tako pa ni mogoče na platnu zaobjeti pisateljevega entuziastičnega pisanja, napihanega z mnogo, mnogo podrobnostmi in referencami ter seveda tistega neprecenljivega občutka, da je zgodbo napisal prav zate in ti jo je hkrati pripravljen še prebrati – z občutkom rojenega pripovedovalca. Sicer obstajajo izjeme in ne čudi, da so najboljši filmi, posneti po Kingovih delih, filmske priredbe bodisi kratkih zgodb ali novel, medtem ko lahko uspešne in zgledne filme po njegovih daljših delih preštejemo na prste ene roke.

Ne menite se za šume ... Hiša je že stara in lesen pod iz dneva v dan vedno bolj žalostno škriplje pod težkim bremenom let ... To je vse. Raje si natočite še malo pijače ... Naj vas še enkrat opomnim, da dokler boste v moji družbi, se vam ne more zgoditi nič hudega ... dokler ...

Kinga se bere z lahkoto. Pravzaprav se ga požira. Tudi najdaljše romane se da prebrati v relativno kratkem času. Druga stvar pa je, koliko posameznik od zgodb odnese. Zanimivo je, kako različno ljudje interpretirajo določena dela. Vsi tisti, ki berejo njegove knjige izključno zato, da jih bo »mojster groze« šokiral, prestrašil in pretresel, da ponoči ne bodo mogli spati brez prižgane luči na nočni omarici, odkrijejo le zgornjo plast vedno večplastnih in kompleksno zgrajenih zgodb ali pa ostanejo razočarani. Čar Kingovih del (v mislih imam naslove predvsem kot so *It*, *The Stand*, *Insomnia*, *Needful Things*, *The Green Mile*, *The Shining* ...) je v tem, da lahko od zgodb odnesemo mnogo več, če pogledamo skozi pajčevino horrorja in prodremo do nižjih plasti ter se postopoma začnemo poglobljati v zgradbo likov, začnemo občudovati avtorjevo neverjetno sposobnost, da še tako neverjetne dogodke naredi verjetne ter se dokončno prebijemo vse do subtilnih sporočil, ki prevevajo njegova dela – takrat šele opazimo česa je Kralj zmožen. In takrat dokončno ugotovimo, da je mojster najbolj šokanten takrat, ko začne opisovati zlobo in hudobijo, ki je skrita v nas samih in da je grozljivost v njegovih delih le odsev resničnega življenja in dogodkov, ki se godijo vsak trenutek povsod okrog nas.

In če so ta sporočila nepozornemu in le šokantnih prigod iščočemu bralcu skrita, prav nihče ne more spregledati pisateljeve neverjetno bogate domišljije, prefinjeno vpletenega humorja, občutka za slikovito podajanje najmanjših

podrobnosti ter načina, s katerim te (navidez) lahko potopi v zgodbo in te ne spusti, dokler je ne prebereš. Fascinantna in za rednega bralca zanimiva je tudi povezanost med določenimi romani, krajšimi zgodbicami in novelami bodisi s strani likov, ki prehajajo med zgodbami, bodisi z dogajanjem, ki ga spremljamo v Kingovih fiktivnih mestih kot so Haven, Derry in Castle Rock, ki so postavljena v zvezno državo Maine, kjer se tudi dogaja večina njegovih zgodb.

Zunaj se je že kar lepo stemnilo. Pogledjte to krvavo rdeče sonce, kako počasi tone skozi gladino v globine prihajajoče noči. Naše druženje počasi prihaja h koncu. Ne mislim vas zadrževati niti sekunde več kot je potrebno ... niti trenutka ...

V tako bogati bibliografiji kot je Kingova, je zelo težko naštetati točno določene romane ali zgodbe, ki bi jih bilo vredno prebrati, a bom vseeno poskusil omeniti nekaj del, ki veljajo med oboževalci za najboljša in so zagotovo vredna branja. Oprostite, če vašega omiljenega dela ni med njimi. Ponavadi najvišje na lestvici najboljših del kotirata fantastična epska romana *The Stand: Complete and Uncut Edition* (1990) ter *It* (1986), ki veljata za pisateljevi mojstrovini in za najboljši deli, kar jih je napisal v svoji karieri. Oba sta dolga krepko preko 1100 strani in sta najboljša pokazatelja, česa je King zmožen na področju podajanja zgodbe ter gradbe likov. Naravnost fantastično branje. Vsem, ki bi radi videli kako King deluje zunaj meja horror žanra, priporočam zbirko štirih novel *Different Seasons* (1982), ki vsebuje štiri fenomenalne zgodbe, po katerih so bili posneti uspešni filmi, med katerimi je zagotovo najbolj znan *Shawshank Redemption* iz leta 1994, ki velja za enega najboljših zapomiških filmov vseh časov.

Če so vam všeč novele, priporočam še naslednje

tri zbirke: *Bachman Books* (1985), kjer so zbrane zgodbe, ki jih je napisal pod psevdonimom Richard Bachman in katerih slog se razlikuje od Kingovega v več pogledih, *Four Past Midnight* (1990), ki jo imamo prevedeno tudi v slovenščino ter *Hearts in Atlantis*, kjer je zbranih 5 zgodb, postavljenih v šestdeseta leta prejšnjega stoletja.

V povezavi z grozljivkami se največkrat pojavljajo naslednji naslovi: *Pet Sematary* (1983), zagotovo najbolj brutalen roman, kar jih je King kdajkoli napisal in katerega imamo po zaslugi Andreja Blatnika odlično prevedenega tudi v slovenščino, *Salem's Lot* (1975) ter *The Shining* (1977). Mnogi menijo, da je King najboljši prav v pisanju kratkih zgodb, zato se splača pobližje ogledati zbirke *Night Shift* (1978), *Skeleton Crew* (1985), *Nightmares&Dreamscapes* (1993) in *Everything's Eventual* (2001). Na praktično vsaki fan listi je prisoten thriller *Misery* (1987), ki je bil uspešno ekraniziran in v katerem je svojo vlogo odlično odigrala Kathy Bates. Ljubitelji pravljic ne morete zgrešiti z *Eyes Of The Dragon* (1984). Če si želite čustveno intenzivne zgodbe preberite žalostno zapomiško dramo s klasičnim King-twistom *The Green Mile*, ki je v nadaljevanjih izhajala leta 1996, v obliki romana pa izšla nekoliko kasneje – na voljo je tudi v slovenščini. Ogledati si velja še odličen istoimenski film z odlično igralsko zasedbo – s Tomom Hanksom v glavni vlogi in z zanesljivo režijo Frank Darabonta, ki je zagrešil že Kaznilnico odrešitve. Očitno je Frank ultimativni režiser kar se tiče Kingovih zapomiških zgodb. Sam priporočam še izven serijski roman *Insomnia* (1994), ljubezensko zgodbo z duhovi – *Bag Of Bones* (1998) ter romana, ki ju je King napisal v sodelovanju s Peterom Straubom – *The Talisman* (1984) ter njegovo nadaljevanje *Black House* (2001). Morebitni tretji del je napovedan okrog leta 2008.

Seveda sem za konec namenoma prihranil še pisateljev *magnum opus*, ki ga je pisal praktično skozi celotno kariero in je leta 2004 ugledal zaključni sedmi del (prva knjiga je izšla leta 1982) – fantazijsko epsko serijo *The Dark Tower*. Temni Stolp je Kingovo življenjsko delo, na katerega je tudi najbolj ponosen. Prvi štirje deli (*The Gunslinger*, *Drawing of the Three*, *The Waste Lands*, *Wizard And Glass*) so izšli med leti '82 in '97, nato pa je čakalo oboževalce Rolandove pustolovščine mnogo sušnih let, saj je King odlašal s pisanjem zaključnega trojčka in usoda epske zgodbe je bila zavita v meglo. Leta '99 je nato doživel hudo prometno nesrečo, v kateri je malo manjkalo, da ni izgubil življenja. Takrat je spoznal, kako tenka je linija med življenjem in smrtjo, zato se je odločil, da zaključi s sago, katere zaključek so napeto pričakovali prav vsi, še najbolj pa pisatelj sam. Vzel si je čas in v osemnajstih mesecih napisal zaključne tri dele (*Wolves of the Calla*, *Song of Susannah* ter *The Dark Tower*), hkrati pa je priredil še prvo knjigo, da se je zgodba ujemala z ostalimi deli. Želje milijonov ljubiteljev serije so bile zadoščene, epska zgodba je končana – a ne samo tista, ki jo spremljamo skozi stotine in stotine strani. Tudi osebna epska zgodba Stephena Kinga, ki je delu posvetil svoje življenje, vanj izlil svojo kri in vso svojo genialnost. Hvala!

The road goes on and on ... And on ...

Zgodba je končana, zunaj pa se je že stemnilo. Kot vidite, so zvezde prekrile nebo in namesto vročega junijskega sonca sedaj luna preliva svojo hladno svetlobo skozi žaluzije. Vrabci pa tudi ponovno letajo! V velikih jatah. Kam že greste? Se vam mudi? Se ne spominjate, ko sem vam povedal, da ste v moji družbi varni in da nočem, da se vam kaj zgodi. Govoril sem resnico. Dejal sem tudi, da vas nočem zadrževati. Glede tega sem lagal. Brez mene v tem svetu ne morete preživeti. Morali boste ostati tu z menoj. Čez noč. Naslednji dan. Vekomaj. Tukaj boste, dokler se bo brala ta zgodba. Nihče ne ve koliko časa bo trajalo ... Brez skrbi ... dosti stvari vam še imam povedati in ne boste se dolgočasili. Počakajte, samo po svečo skočim. In tako, mimogrede: brez potrebe kričite – nihče vas ne more slišati ...

Uporabne povezave:

Lilja's Library – <http://www.liljas-library.com/>
- ena najboljših strani z novicami, intervjuji, recenzijami knjig, serij, avdio knjig ...

Stephen King's Short Movies –
<http://www.stephenkingshortmovies.com/>
- velika zbirka kratkih filmov, intervjujev, izsekov iz serij ...

Horror King – <http://www.horrorking.com/>
- zelo informativna stran o Kingovih delih.

Uradna Dark Tower stran –
<http://www.stephenking.com/DarkTower/>

TheDarkTower.net –
<http://www.thedarktower.net/>

- Odlična stran z Dark Tower vsebino

Iks

ali velika samota Noetove barke

(drugi odlomek romana)

Avtor: Miha Remec

SAMOVKLOP

VARČEVALNI POGON

frag 35 RES alfa 2778 avg 15 ned 20:22

... in prosim še, reši me moje samote in osamelosti, kajti bil sem sam med ljudmi in še bolj sam sem sam s seboj na tem romanju po opustelem svetu ... palček, ki se mi prikazuje v sanjah in omami z eksom, ne šteje ... menda je del mene, nastal iz najzgodnejših otroških spominov ...

Koščena kroglica zdrsi med palcem in kazalcem in prsti se oprimejo naslednje na nizu Kunčenovega molka. Miže molim naprej.

Moj bog, če nisem samo igrača v navidezni igri patrocinijev, ki so mi vstavili čitalec misli v možgane, ampak sem res preživel opazovalec zasuka zemeljskih tečajev, pripelji me do opazovalke, ki je menda nekje v mojih rodni krajih ...

Prsti se mi samogibno ustavijo.

Moj rodni kraj ... Namestil sem ladjo na stalni krožnični točki, ki se ujema z nekdanjim položajem pod skrajnim južnim robom Alp ... najdnik sem uskladi z novo podobo evropske celine ... pomeni nad severnim robom alpskega gorstva.

Čakam ... Z vblíževalnikom opazujem Bohinjsko jezero, ki bi utegnilo biti jezero iz prerokbe lame Kunčena ... Zakaj pravzaprav čakam, bi rad vedel. Se nemara bojim možnega srečanja, tako kot sem se bal vseh žensk v življenju, nazadnje tudi Dolme, čeprav ni pokazala niti kanca želje, da bi se združila z mano ... samo dotikala se je mojega telesa in mi z vršički prstov izvajala višek za viškom naslade ...

Navadna drkarija, zaslišim za sabo palčka ...

Torej se je vtihotapil v ladjo, ko sem se iz Tibeta premaknil v krožnico nad Zemljo ...

Ne moti me pri molitvi, ga z zaprtimi očmi oštejem.

Molitev pa taka, se hihita. Samo svoje stare strahove premlelaš. Neverjetno, da se je pezdetu, kot si, posrečilo preživeti konec sveta. Pozabi že enkrat na tisto miško v ženski luknji, mati te je hotela samo zastrašiti. Nekatere matere podzavestno želijo, da bi njih sinovi ostali devičniki in da bi bila edina pička, s katero bi se srečali, materina matemica ...

Neumnosti kvasiš, palček, se razburim.

Bojiš se spustiti dol, bojiš se, da ti bo spet odpovedal, če bi srečal žensko, s katero ti je nemara namenjeno živeti in imeti potomstvo, mi prigovarja.

Ta mala nadlega me zajeda kot slaba vest. Končno, res, zakaj ravno jaz, zakaj bi jaz moral reševati človeštvo, ki se je itak počasi pogubljalo in bi se najbrž pogubilo tudi brez srečanja s planetom Iks ... Zakaj jaz ... Kakor v morecih sanjah, ko je Kristus padel s križa ... Zakaj bi mu moral pomagati ... kdo pa sem, da bi lahko ponudil roko padlemu učlovečenemu bogu ... Tudi če se res bojim spustiti dol in poiskati opazovalko, komu to mar, kdo me lahko ošteva ... Briga me potomstvo, briga zajebano človeštvo, naj ga nadaljuje prvinsko tibetansko pleme

in izumlja vse znova ... Spet smo pri zgodbi o Iksionu, privezanem na večno vrtečem se ognjenem kolesu, Iksionu, ki je najbrž prisposoda za ves človeški rod ... nekaj časa smo spodaj, v samem peklu, nakar nas počasi zavrti navzgor, med zvezde, pa spet na dno ... grozljivost tega prastarega grškega mita je v tem, da je bil kralj Lapidov od boga Zeusa tako kruto kaznovan zato, ker si je pozelel božansko ženo Hero, pokavalj njeno navidezno telo, ki mu ga je nastavil Zevs, in ker se je nato o tem še hvalil pred svojimi dvorjani. Domnevamo lahko potemtakem, da smo ljudje izgubili božjo naklonjenost zaradi virtualne fukarije in napuha ...

Ne grem dol, odločno rečem palčku.

Meni je končno vseeno, drkaj se tu zgoraj v krožnici, bevsadne. Si pač pezde. Zakaj ne vzameš močnega odmerka eksa, premagaš strah in spustiš svojo barko na breg Bohinjskega jezera.

Roka se mi sama od sebe premakne k desnemu rokavnemu žepku ... Kapsule so še na svojem mestu. Palček me preseneča.

Kako veš, da je to Bohinjsko jezero, mali, ga osuplo vprašam.

Ker se vse spodaj ujema s starimi kartami. Nič se ni spremenilo. Vzemi torej eks za pogum, Noe, in opravi ta premik, odvme.

Ne bo šlo, mu priznam. Glede eksa, mislim. Ostal mi je samo še smrtni odmerek, in tega ne morem in nočem načeti, kajti to je moj zadnji izhod, če mi dokončno presede to romanje ...

Saj boš zmoget tudi brez mamila, me še naprej spodbuja. Spusti se na Zemljo, Noe, ne boš menda odnehal zdaj, ko je najhujše za nama in sva prispela na konec poti.

Kaj veš ti, malček, o koncu poti, mu zabrusim. Nič ne veš. Kdo pravi, da je sploh kdo spodaj ... poskušal sem vzpostaviti zvezo s stičnikom in zaznal samo slaboten šum, ki je lahko le odmev močnejšega gravitacijskega polja. Oddajal sem svetlobne znake na jezero in okolico ... ni bilo odgovora. Če bi bila tam, bi se odzvala ... Zakurila ogenj, če nima lasernika. Nikogar ni spodaj ...

Palček puhne zrak skozi usta.

Kakšen raziskovalec si, če ne boš šel dol in se tam temeljito razgledal, me vpraša. Morda je pustila kakšno sled. Morda najdeš vsaj njeno okostje in dobro veš, kaj ti je v tem primeru naročeno storiti ...

Treba mu je bilo to omeniti ... Najbolj srhljiv je ukaz poveljstva preživetvenega središča ... če najdem opazovalko mrtvo, ji moram previdno razbiti lobanjo, poiskati v zatilju zapisovalnik misli in ga skrbno shraniti ... komu, za vruga pa naj bi ga izročil, ko je Luno s poveljstvom vred odneslo v globino Rimske ceste ... nikoli ga ne bo nihče predvajal, tako kot ne bo predvajal hrošča v moji glavi ... ne vem sicer, zakaj mu pravim hrošč ... morda zato, ker mi včasih v popolni tihoti brenči v možganih ... Partociniji so poskušali prodrati v človekovo misljenje, v zadnji nedotakljivi kotiček, ki ga je osebek še imel pred splošnim nadzorom. Upam, da se jim ni posrečilo. Nikoli ne bi smel pristati, da so mi vstavili tujek v možgane ... velika je bila moja stiska in želja po begu v osamo.

Kako je zdaj, Noe nojasti, se oglasi palček. Greva dol ali ne ...

Ne sili vame, ne vidiš, da molim, nejevoljno odvmem. Nisem še pripravljen.

Palček tleska z jezikom.

Zmanjkuje ti hrane in vode, pravi, izrabil si zaloge hranljivih tekočin za žilno infuzijo, predelovati boš moral za prehranjevanje lastni drek in scalino, eksa nimaš več, ti pa še nisi pripravljen za spust na trdna tla. Zdrami se vendar.

Nikamor ne grem, zavpijem.

Prav, potem grem po svoje, užaljeno reče. Naj bo bog s tabo.

Nočem odpreti oči in se prepričati ali res odhaja. Saj tudi nima kam. Ne more odpreti vrat in skočiti v brezračje ... Verjetno se bo kam skrila in me ob prvi priložnosti prišel spet zmerjat s pezdetom ... pa še prav ima ... resnično se bojim srečanja z neznanko, tako kot me pesti tudi bojazen, da ne bo spodaj nikogar ... Lahko pa me čaka past in bom na alpski opazovalni točki naletel na varnostnike preživetvenega središča, ki me bodo prijeli zaradi dezertacije ... sami strahovi ... zle slutnje ... čedalje bolj preplašen sem ... To občutje brezizhodnosti, izgubljenosti v prostoru in času mi je znano ...

Spominjam se.

Med prvim raziskovalnim popotovanju po Peruju sem se sam odpravil k najdišču mumij inkovskih deklet na gori in spotoma me je popadla huda višinska bolezen z omotico, slabostjo v želodcu in dušenjem.

Poskušam se zbrati, dopovedujem si, da moram nemudoma vzeti kisik in se vrniti v dolino. Ne smem se prepustiti paniki. Toda čez gorski preval, po katerem hodim, se nenadoma privali gosta megla, v hipu je okrog mene bela zavesa, kakor bi me zalilo mleko, poskušam narediti korak, a izgubim ravnotežje, kamnito stezo občutim kot mehko gmoto, ne vem, kje je zgoraj, kje spodaj, popolna izgubljenost, omahnem na kolena in nemočno zaihtim, zavedajoč se neobglenosti in brezizhodnosti svojega položaja. Moj bog, pomagaj mi, šepčem v tej stiski, molim očenaš in angel varuh, kot me je naučila babica, in ko čez čas odprem oči, ni več megle, odneslo jo je, nad mano je spet jasno nebo, strah je odjadral z oblakom in začnem sestopati v dolino ...

Prsti se pretipajo do naslednje kroglice na molku.

Moj bog, pomagaj mi premagati ta strah, molim. Zakaj se mi ne oglasiš, reci le besedo in bom potolažen, reci, da se naj spustim na Zemljo in ubogal bom, reci, da me nisi zapustil in ne bo me več strah ...

Krčevito stiskam molek in čakam.

V možganih mi odmeva samo tišina, tišina, ki je lahko v vesoljski ladji hujša kot zamolklji grom potresa ali pokanje topečega se ledu na jezeru ... Med kozmoplovskim urjenjem so nas za daljša obdobja zapirali v zvočno povsem osamljene komore, da bi se znali ubraniti pogubnega vpliva tihote ... Na zvokovnem sporedu samoletnega bivalnika lahko kadarkoli izberem pljuskanje morskih valov, žuborenje gorskega potoka, piš vetra, petje, recitacije in prebiranje knjig ... kadar imam kakšen opravke in ne morem držati v roki knjižnice, si večkrat predvajam besedilo Votline ... Ne morem razumeti, med svojim samovanjem v votlini Negra sem se v mislih jasno pogovarjal z goro, s kondorko, ki je z mano preživela tečajni zasuk ...

Prelet Andov pred nekaj dnevi ... spuščam se nižje in srce mi zaigra, vidim jih, vidim jato kondorjev, izvalila je mladiče, vrsta se bo ohranila ... Gorjupo me spreleti ... jaz pa brez haska tavam po svetu, ostajam gluha loza, ne slišim več božje besede, še s palčkom se ne sporazumevam več najbolje ...

Otresti bi se moral blodečih misli, ki kapljajo od vsepovsod ... Je tega kriv hrošč v glavi, ki kovinsko žujlja in mi preprečuje potrebno zbranos, da bi slišal besedo njega, ki nagovarja bežeče jate svetlih zvezd in temno snov vesolja in uravnava ples najmanjših delcev ... Toda, sem sploh kdaj res slišal v glavi božji glas, sem slišal goro in neme stvari, se pogovarjal s kondorko in vetrom ... ali pa mi vse skupaj predvajajo ... Tudi to je možno, da sem preko tega vstavka v možganih ves čas povezan s poveljstvom in mi še vedno ukazujejo ... lepega dne mi bodo z božjim glasom ukazali, naj koga ubijem ali naredim kakšno drugo silo in nasilje, ker sem samo strojno vodljivi človek, ki ga premikajo po navideznem času in prostoru ...

Nehaj, prekleti stroj, v trenutnem besu zakričim in se začnem s pestimi udarjati po sencih, da bi utišal tisto pono-relo reč, ki so mi jo vgradili, morda zato ...

Otrok teme

Avtorica: Branka Resnik

“Začelo se je,” so kričale ženske in brezglavo tekale. “Kje je zdravnik? Začelo se je!”

~ * ~ ~ * ~ ~ * ~

Bila je temna in nevihtna noč. Oblaki so se podili po nebu, bežeči pred nečem neznanim. Slutili so, da prihaja nekaj temnega, nekaj drugačnega. Razen dežnih kapelj se ni slišalo nobenega glasu. Vse je obmolknilo, volkovi so obnemeli, sova se je skrila.

“Začelo se je.”

Ženske so še vedno brezglavo tekale, iskale rjuhe, grele vodo. Mož je živčno kadil tanke, dišeče cigare, se napajal s črnim vinom žametne barve in se bolj žametnega okusa. Drobna, bleda, svetlolasa ženska je ležala na zakonski postelji, dolgi nežni lasje so ji padali na pomečkane rjuhe, tiho je ječala od bolečine. Potne srage so ji tekle po licu kot solze, solze sreče ali solze žalosti?

“Zdravnik je tu.”

Porod je trajal že cel dan in se potegnil globoko v noč. Dete pa je še kar spalo, obdano s varujočo tekočino, s toploto, ki ga greje ter pripeto na telo matere, ki ga hrani skozi to krhko povezavo v trebuhu. Nikamor se mu ni mudilo.

Velik star volk v daljavi je grozeče zatulil, poklical je življenje k sebi. Otrok se je zganil. Pogledal je in se sunkovito premaknil. Hotel je samo zadihati, se odtrgati od popkovine in oditi v hladno, vlažno in temno noč. Utrujena ženska je zopet zaječala, kot da to ni njeno telo, hrbet se ji je usločil, obraz se je napel, oči so gledale nekam v daljavo in si želele dolgega počitka. Telo se je zopet napelo v krču, vse mišice so bile napete kot strune, iz grla je prišel glas obupa, bolečine in želje po koncu, vsa energija se je preusmerila v trebuh in potisnilo življenje iz sebe.

“Punčka je”, je rekel zdravnik s tresočim glasom. Mati je omahnila na posteljo in plitvo dihala. Ženske ob postelji so previdno pogledale otroka, ki ni jokal, ampak jih gledal s svojimi temnimi očmi, kot da jim gleda v srce, v skrite koticke njihovih umazanih duš. In prestrašeno so se umaknile. Bila je drobna deklica, bledih lic in črnih las. Žilice so ji nežno prosevale skozi tanko, belo kožo. Mimo je ležala, le oči so žarele bolj kot sam ogenj. Oče je živčen prišel, pogledal mater, pogledal od daleč otroka in rekel: “Hagara, Hagara bo.” Ženske so se spogledale in se spoštljivo umaknile v kot, da hitro ocenijo otroka, da mu napovejo njegovo usodo. Toda usoda je že bila napisana, zapisana v imenu Hagara.

~ * ~ ~ * ~ ~ * ~

Hagara je bila majhen, na videz bolehen otrok, drobno dete s ognjenimi očmi. Ko si jo videl, si mislil, da jo bo že najmanjši piščet odnesel. Vendar nihče ni vedel, da nje niti vihar ne premakne, nihče

ni vedel da bo nasledila Hekate, da bo imela moč nad rojstvom, življenjem in smrtjo. Da ji bosta noč in luna dajali moč za vse njene podvige. Nihče ni vedel, ampak ona je. Tisti trenutek, ko je bila spočeta v grehu, je vedela, zakaj je bila ustvarjena in kakšen je njen namen v tem malem, sivem svetu, kjer so meje dobrega in zla zabrisane, kjer vsak najde svoj košček življenja, pa naj bo še tako beden in prazen. Ona je vedela, da bo to bedo, to praznino, zapolnila s strahom, trpljenjem in ognjem. Spremenila bo ta svet v veliko ognjeno kroglo, kjer nikomur ne bo prizaneseno, kjer bodo vsi kričali njeno ime in si želeli, da se ne bi nikoli rodili in upali na smrt, ki ne bo hotela priti, saj bo tudi ona skrita pred krutostjo tega malega, drobnega bitja z ognjenimi očmi.

~ * ~ ~ * ~ ~ * ~

Bila je jasna noč, luna je opominjala na previdnost. Zvezde so previdno mežikale. Sosedov pes se je stiskal v svoji na pol razpadajoči uti in tiho cvilil. Tiha senca je švignila čez cesto in odhitela v gozd, ki je zaudarjal po mrtvem. Gozd je nemimo obstal. Vse živo se je skrilo, neživo pobegnilo nazaj v črno vodovje Stiksa. Majhna sma je ležala na mokrem, vlažnem mahu. Glava je nežno počivala na nag-nitem deblu starega, črvicega hrasta, velike oči na pol odprte, vendar mimo gledale v temo. Tišina je parala nočno nebo, le krokar je predrzo zakričal tako naglas, da je kri ledenela v žilah. Toda sma se ni premaknila, se vedno je počivala na mahu, vlažnem mahu. Zraven se je lesketala plitva luža in luna si je notri ogledala svoje pege, ki so se rdečkasto lesketale. Podgana je švignila mimo in iskala svoje pajdaše noči. Toda sma je se vedno mimo počivala. Temna senca je zopet švignila, tokrat iz gozda. Sosedov pes je previdno pogledal proti stari, s bršljanom prekriti hiši, se zvil nazaj v svoj klobčič in si oddahnil.

* * *

Bleda luna je izgubljala boj s zgočim soncem, ki je neusmiljeno širil svoje krake proti temi in podil še zadnje večje noči.

“Zopet se je zgodilo,” so gospodinjje s grozo šepetale. “Ste slišale, še eno raztrgano smo so našli.”

“Hagara, Hagara, kje si spet, pridi dol. Zajtrk čaka. Kje je spet ta otrok?” je spraševala mati s slabotnim glasom, ki si nikoli ni opomogel od poroda.

“Že grem!” je zakričalo krhko, črno dete z močnim, osomim glasom in brcnilo spalno haljo pod posteljo. Oblznila si je prste in vsa blede in neprespana prišlo dol, v veliko kuhinjo, kjer jo je čakal zajtrk. Mrko je pogledala, se namrdnila in odrinila od sebe pladenj s hrano.

~ * ~ ~ * ~ ~ * ~

Maček je radovedno šel v njeno majhno, temno podstrešno sobico, ki je imela poseben, mračnoben vonj po starem in zatohlem. Zlezal je pod posteljo in oblizoval rožnato srajčko, ki je imela tako sladek okus, poln arome in moči, sladek okus ambrozije. Okus po sveži krvi, ki je še nedavno tekla po žilah nedolžne sme, ki sedaj počiva na vlažnem mahu z napol odprtimi mrtvimi očmi, polnimi strahu in bolečin.

Vešča

Avtor: Tomaž Madžarevič "Astral_Bug"

Toliko krvi. Topla in čudno lepljiva ji je mezela na prosto ter ji počasi, kot mala rdeča zrna sveže omlatenega žita, kapljala na snežno belo krilo, razprostrto in mokro vpojno. Pogled ji je zakrivala velika rdeča gmota. Ko je dvignila mokre rjave oči in v obupu iskala prijetnejše stvari, rdeči pokrajini ni bilo konca, tam pa, kjer bi se moralo začeti svetlo nebo, jo je spet čakala le – kri.

Od nekod je prihajalo čudno, poznano bobnenje. Oddaljeni grom ji je naznanjal, da se nekaj bliža. Skušala je prisluhniti in razumeti, razbrati pomen glasov. Sedaj se je zavedla, da kriči na ves glas v smrtnem strahu, njen zov strašne bolečine ji odmeva v glavi, neznano bobnenje pa je zamolklo razbijanje njenega srca, ki poskakuje v mladih prsih.

"Sedaj, ko ste se nekoliko omeščali, gospodična," je nadaljeval inkvizitor, "lahko nadaljujemo z našim malim pogovorom." In od tod prihaja grom.

Z naporom je odmaknila solzne oči od roke, ki jo je pestovala v drugi, prsti so ji bili skrčeni v neznanški bolečini. Tam, kjer bi morali biti nohti, so žuboreli le krvavi izviri, kaplje so padale na tla kot zrna iz praznega klasja.

"To zadevo, zagotovo skrajno neprijetno, tako Vam kot tudi meni, gospodična," je vljudno nadaljeval v praznjo obleko napravljeni mladenič in polistal po tankem snopu listov, ki so ležali na mizi, "lahko končamo hitro in razmeroma neboleče, v okviru možnosti seveda, lahko pa se zgodi, v kolikor ne bo zadostnega sodelovanja z Vaše strani, da bo jako boleče. Izbira je povsem Vaša." Zraven je uradni mučitelj odložil klešče in pregledoval obsežno zbirko orodja.

"In, Tibor," je dodal inkvizitor. "Poskusi tokrat narediti po pravilih. Nič preliivanja krvi."

Mar bi ga bil na to prej opozoril, si je mislila Veronika in pazljivo premaknila okrvavljeno roko, bolečina jo je neprestano sekala navzgor po životu.

"Kakor ukažejo, gospod," je ta pokimal. "Imam dovolj drugih pripomočkov, da naša ptičica zapoje."

Veronika je debelo pogoltnila slino in skušala odmakniti oči od mučilnih priprav, proti svoji volji zmedeno begala s pogledom po njih, po sobici in se naposled ustavila na ispraševalcu. Odmevanje v njenih ušesih jo je opozorilo, da jo je nekaj vprašal.

"Kako prosim? Lahko ponovite?"

Inkvizitor je le nejevoljno zmajal z glavo in nato ponovil vprašanje. "Glede očitanih dejanj. Kako se izrekate glede svoje odgovornosti? Kriva ali nedolžna?"

"Saj ne da je pomembno za postopek če priznam ali ne, kajneda?" je s kislim glasom izbesedovalo dekle.

"Imajo gospodična kar prav," se je nekolikanj nasmehnil inkvizitor.

"Česa natančno sem sploh osumljena?" je skušala zavlačevati, vedoča pri sebi, da je ni pomoči.

“Čarovništva, kakopak,” je jasnega pogledal povedal možakar. “Ovadba je bila povsem jasno podana, o krivdi po vsej verjetnosti spoh ni potrebno razglablјati. Le priznati morate, gospodična, in potem postopek lahko zaključimo. Manj boleče za Vas in manj dela za mene.”

“Laži,” je zajokala Veronika. “To so le laži, klevete.”

Šele tedaj je v kotu opazila suhega mladeniča, sključenega na majhnem stolčku, ki je s sklonjeno glavo molče spremljal ves postopek.

“Bor,” je tiho sklonila glavo. “Ti si jim povedal.”

“Bo kar držalo,” je prek spisa pogledal inkvizitor. “Uslužni cesarjev podložnik je premogel toliko zavesti, da je podal celotno zgodbo. Precej prepričljivo, če smem tako dodati.”

“Bor, zakaj mi to delaš?” je tiho dejala Veronika. “Kaj nisem bila dobra s teboj?”

“Um, saj nisem hotel, da pride do tega, Veri, um,” je zajecjal. “Um, nisem mislil, da bodo resno vzeli, um, ampak, če je res, kaj si bila pa takiste uganjala, um, za čarovnico si se izkazala, um. Ne bi me smela takrat pustiti, veš. Ni bilo lepo.”

Veronika je ob tem le sklonila glavo in tiho zaihtela.

“Ničesar ne bom priznala,” je kljubovalno odkimala.

“Priznanje očitane greha pa je na žalost pogoj za obsodbo,” se je odkašljal inkvizitor. “Tibor, če bi bil lahko tako prijazen in pripravil hruško.”

“Ne,” je jecnila Veronika, “Ne hruške. Nikari.”

Prošnje niso pomagale, upiranje ter kričanje še manj; postopek je tekел naprej.

* * *

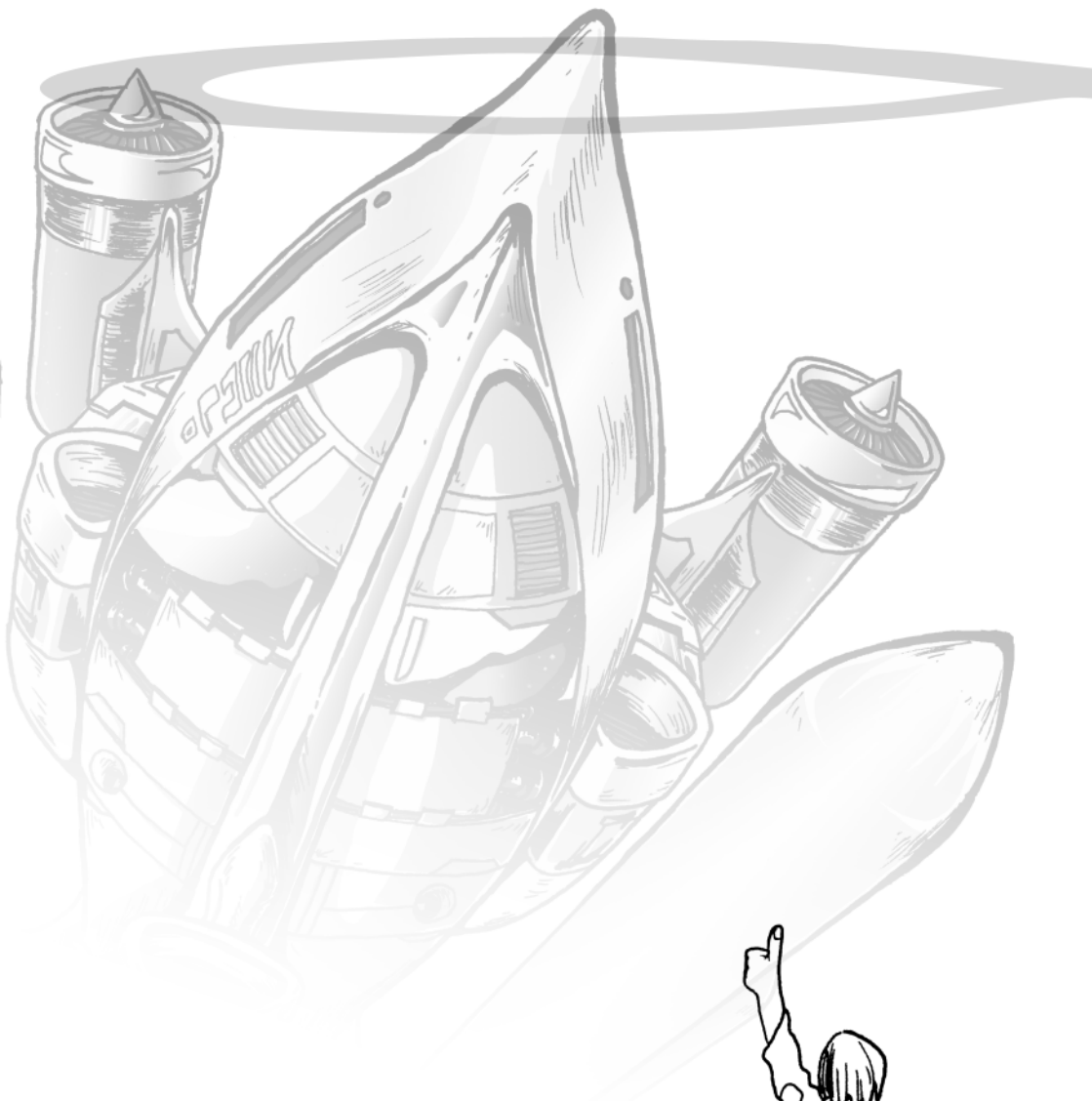
Stal je med množico, ki se je zbrala, da bi spremljal današnje sežige čarovnic. Četudi je bilo hladno jutro, se je nabralo mnogo ljudi, niso ravno vsak dan gonili deklin na grmado. Le vsak drugi dan, včasih še poredkeje.

Na glavni trg sta jo privedla grajska biriča, jo osomo suvala pred seboj. Razmršenih dolgih las in okrvavljenega krila je Veronika jokaje šepala naprej, se sem in tja ustavila ter bolščala v prazno predse, dokler je stražarja nista sunila naprej.

Povsem slučajno so se ustavili pred njim, saj je bil birič preosoren in je dekle klecnilo v blato ob poti. Zgledala ga je in nekaj dejala.

Njen glas, četudi tih in dekliško mil, mu je v uho bil slišen kakor krik umirajočega in sik strupene kače obenem. “Tvoj pes je imel večjega od tebe.”

Ko je bila baklja pristavljena na grmado in kasneje, ko so ognjeni zublji že lizali mlado telo na lese-nem vrhu; kasneje bolj, ko je mladenka v poslednjem dahu tulila v pekoči bolečini in se ji je ulil mali potok med nogami, ki se je spremenil v paro skoraj istočasno; kasneje, ko je postava že skoraj popolnoma zoglenela in so se ljudje vaški začeli razhajati; in tudi še mnogo kasneje, ko je on sam v hladni dvorani s počenim glasom prosil in hladni nočni zrak, da lahko poda priznanje, mu je v poslednjem delčku zblojenega uma kot zagnojena iver v očesu brlela le ena misel. *Zakaj še vedno slišim njen porogljivi smeh?*

**NASLEDNJA ŠTEVILKA
NESKONČNOSTI IZIDE
SEPTEMBRA 2006.**

**MEDTEM PA LAHKO
OBIŠČETE PRIZMO
NA SPLETU:**

<http://forum.prizma.si/>

